

[illegible]

JSOU TO I MOJE PENÍZE

Praha, září 2015

Transparency International – Česká republika, o.p.s., je součástí mezinárodní sítě nevládních organizací Transparency International. Jejím posláním je zjišťovat stav korupce v České republice a aktivně přispívat k jejímu omezení. Transparency International Česká republika se zaměřuje především na prosazování systémových legislativních i organizačních změn omezujících prostor pro korupci ve veřejné správě, ale i v soukromém sektoru. Poskytuje také právní poradenství občanům, kteří se s korupcí setkali, a pomoc oznamovatelům korupce (whistleblowerům). V neposlední řadě pomáhá odhalovat korupční jednání a upozorňovat na korupční kauzy.

Program „Fond pro nestátní neziskové organizace“, jež je financován z EHP fondů 2009–2014, se zaměřuje na podporu nestátních neziskových organizací prosazujících veřejný zájem. Hlavním cílem programu je posílení rozvoje občanské společnosti a zvýšení příspěvku k sociální spravedlnosti, demokracii a udržitelnému rozvoji. Program se konkrétně zaměřuje na podporu demokracie, lidských práv a genderové rovnosti a na posilování kapacit nestátních neziskových organizací stejně jako na specifické potřeby minoritních skupin, včetně Romů. Program se také zaměřuje na ochranu životního prostředí a klimatické změny.

Publikace je součástí projektu PAKT – Protikorupční akademický kurz transparentnosti, číslo 3630006.

Projekt je podpořen z prostředků Finančního mechanismu EHP 2009–2014 v rámci programu CZ03 – Fond pro nestátní neziskové organizace.

Vedoucí projektu: Radim Bureš

Autoři publikace: Radim Bureš, Ivana Dufková, Aneta Judová, Radka Pavlišová, Helena Joachimsthalerová, Petr Leyer, Zdeněk Michora, Tereza Zběžková, Veronika Finková

Jazyková úprava a editace: Lenka Lenochová

Grafická úprava: Barbora Klimszová, Hero-ine

Tisk: VS Tisk

ISBN: 978-80-87123-25-6

2015©Transparency International – Česká republika, o.p.s., www.transparency.cz

OBSAH

PŘEDMLUVA ⁵

JAK PŘÍRUČKU POUŽÍVAT ⁶

KORUPCE JAKO SPOLEČENSKÝ JEV ⁷

KORUPCE A ČESKÝ PRÁVNÍ ŘÁD ¹²

VRAŤTE NÁM VRÁTNO (PŘÍKLAD Z PRAXE) ¹³

TÉMA 1: **OBEČ, JEJÍ PRAVOMOCI A NAKLÁDÁNÍ S MAJETKEM** ¹⁵

TÉMA 2: **VEŘEJNÉ ZAKÁZKY** ²¹

TÉMA 3: **TRESTNÍ ODPOVĚDNOST** ²⁴

TÉMA 4: **STŘET ZÁJMŮ** ²⁷

TÉMA 5: **PŘÍSTUP K INFORMACÍM** ³⁰

TÉMA 6: **OTEVŘENÁ DATA** ³⁶

TÉMA 7: **VYSTOUPENÍ NA JEDNÁNÍ ZASTUPITELSTVA** ⁴⁰

TÉMA 8: **MÍSTNÍ REFERENDUM** ⁴²

DOPORUČENÁ A SOUVISEJÍCÍ LITERATURA ⁴⁶

VZORY ŽÁDOSTÍ ⁵³

PŘEDMLUVA

O korupci slýcháme téměř neustále. Provázela naši historii, potýkáme se s ní v přítomnosti a do našeho života bude bohužel patřit zřejmě i v budoucnosti. Na počátku 21. století se korupce stává globálním celosvětovým problémem s významným ekonomickým dopadem. Je stále více vnímána nejen jako negativní společenský jev, ale i jako fenomén poškozující důvěryhodnost dané země. Její nebezpečí spočívá především ve schopnosti deformovat principy tržního hospodářství a legitimitu demokraticky zvolených mocenských struktur, čímž popírá celou řadu hodnot, jako je právní stát, veřejný zájem, společenská spravedlnost a smysl pro fair-play. Stěžejním problémem již dávno není uplácení drobných úředníků či policistů, ale organizované zneužívání veřejných prostředků v podobě manipulace s veřejnými zakázkami, zneužívání dotací nebo nevýhodného nakládání se státním nebo obecním majetkem.

Až do 90. let 20. století představovala korupce společenské tabu. Teprve v posledních 25 letech se problém korupce dostává na program národních vlád i mezinárodních organizací. Tento vývoj je dán jednak tím, že si vlády vyspělých zemí začaly uvědomovat výši ekonomických ztrát, které má korupce na svědomí (takže například rozvojová pomoc zemím třetího světa se stala téměř neúčinnou), jednak se ve stejné době v mezinárodním měřítku začaly prosazovat nevládní organizace, které měly boj proti tomuto fenoménu „v popisu práce“.

Na tento proces v celé řadě zemí navázal i rozmach občanských iniciativ. Reagovaly na skutečnost, že boj proti zneužívání veřejných prostředků se neobejde bez aktivního zapojení těch, kteří mají možnost kroky při nakládání s především obecním majetkem bezprostředně sledovat a mohou i účinně zasáhnout.

Dokladem tohoto trendu je i vznik nevládní organizace Transparency International v roce 1993 v Berlíně a rozmach sítě Transparency International v jednotlivých zemích. V České republice vznikla Transparency International – Česká republika, o.p.s., v roce 1998. Od té doby představuje dominantní občanskou sílu v oblasti mapování korupce, prosazování efektivních protikorupčních opatření i v pomoci občanům postiženým korupcí.

Právní poradna Transparency International Česká republika vyřizuje každý rok desítky podnětů od občanů, kterým korupční jednání vadí. Přicházejí často s nejistotou, zda mohou proti korupčním praktikám něco udělat. Bojí se, že v konfrontaci se skupinami disponujícími obrovskými finančními prostředky i vlivem jsou zcela bezmocní.

Proti zlu je možné se bránit, korupci a rozkrádání veřejných prostředků je možné se postavit. Právní řád a další prostředky demokratické společnosti dávají jednotlivým občanům i různým sdružením do rukou účinné nástroje, jak na nekalé jednání reagovat. Tyto nástroje však mohou být komplikované a způsoby jejich využívání nejsou vždy dostatečně známe. Navíc je třeba znát i různá rizika a úskalí, která jejich používání přináší. Teprve s těmito znalostmi se stávají účinnými.

Tato publikace je určena právě těm, kteří se setkali s korupčním jednáním (či s jiným podobným zneužíváním veřejných prostředků) nebo na ně mají podezření, ale nevědí, jak mají při jejich oznámení správně postupovat. Nejen jim nabízíme pomůcku, která na praktickém příkladu ilustruje možné zdroje informací a vhodné způsoby jednání. Nejde o akademický text. Chtěli bychom spíše ukázat konkrétní postupy a pomoci těm, kterým není dění okolo nich lhostejné. Chceme jim ukázat, že kroky proti korupčníkům je možné učinit a že mohou být i úspěšné.

Samozřejmě si neděláme iluze, že upozorňovat na korupční jednání je jednoduché. Ten, kdo na ně chce upozornit, neřeší jenom právní otázky. Musí se rozhodnout, zda stojí za to problém otevřít, musí zvážit míru osobního rizika i rizika pro své blízké, i když je třeba říci, že tato rizika jsou spíše ekonomická či mediální (ohrožení osobní bezpečnosti jsme naštěstí zatím nezaznamenali). Bude se muset vypořádat s hlasy pochybovačů, protože důvody aktivního vystoupení proti korupci mohou být mnohými odmítány. Pokud „šlápne na kuří oko“ někomu významnému, je třeba počítat s účelovou skandalizací a s pokusy o narušení soukromí. Angažovaný občan může narážet na nezájem a lhostejnost úředních míst či na byrokratické překážky.

Je třeba počítat i s neúspěchy. Navzdory mimořádnému úsilí může aktivní vystoupení dopadnout tak, že korupčníci si budou dál vesele užívat svých neoprávněných zisků, případně se jeden problémový obchod podaří zastavit, zatímco jiný, větší, se vzápětí objeví. Na místo odvolaného zkorumpovaného politika nastoupí jiný, ještě zkorumpovanější. To vše občanskou angažovanost proti korupci provází. Tady již žádné psané návody nepomohou, platí snad jen werichovské „Nedáme se otrávit!“.

Věříme, že tato publikace, ale i další naše aktivity na poli boje proti korupci pomohou těm, kteří se na korupci nechťejí jenom dívat. Možná že k občanské angažovanosti přimějí i další spoluobčany. Potom naše úsilí nebude marné.

Publikace je primárně určena studentům vysokých škol, ale věříme, že ji využijí i na školách středních a se zájmem si ji prostudují i ti, kteří již studia dokončili.

Za tým Transparency International – Česká republika, o.p.s.

Radim Bureš

JAK PŘÍRUČKU POUŽÍVAT

KOMU JE PUBLIKACE URČENA?

Publikace vznikla v rámci projektu PAKT – Protikorupční akademický klub transparentnosti, jenž se systematicky zaměřuje na studenty vysokých škol s cílem vybavit je potřebnými znalostmi, schopnostmi a dovednostmi, které jim umožní veřejné dění a korupční praktiky nejen kriticky analyzovat, ale především proti nim efektivně vystupovat. Publikace byla vytvořena zejména pro studenty zapojené do studentských klubů Transparency International, kteří mají zájem osvojit si efektivní metody dohledu nad využíváním veřejných prostředků a naplňováním veřejného zájmu. Doplnuje tak sérii veřejných debat a kurzů zaměřených na konkrétní veřejnoprávní témata. Publikace však velmi dobře poslouží také těm, kteří nejsou studenty vysoké školy, ale zajímají se o veřejné dění a chtějí je aktivně ovlivňovat.

Projekt PAKT je podpořen Nadací rozvoje občanské společnosti z prostředků Finančního mechanismu EHP 2009–2014 v rámci programu CZ03 – Fond pro nestátní neziskové organizace. Více informací lze nalézt na webových stránkách: <http://www.transparency.cz/pakt-protikorupcni-akademicky-klub-transparentnosti/>

CO V PUBLIKACI NAJDETE A JAK S NÍ PRACOVAT?

Publikace vychází z fiktivního případu, na němž ilustrujeme, s jakými situacemi se klienti Právní poradny Transparency International mohou setkat. Často se totiž jedná o velmi komplexní případy, které je nutné posoudit z více stran, aby bylo možné dosáhnout efektivního řešení. Předkládaný vrátenský případ je věrným odrazem každodenního kontaktu s reálnými zkušenostmi občanů, kteří se na Transparency International obracejí se žádostí o právní poradenství.

Fiktivní kauza obce Vrátno představuje typickou politickou situaci v obci, kde působí různé skupiny v politické či občanské pozici usilující o prosazení vlastních zájmů. Popsaná situace je nejprve představena v celé své šíři, kdy se dotýká problematiky obecního hospodaření, veřejných zakázek, pravomocí jednotlivých orgánů obce či přístupu k informacím. Jednotlivé kapitoly podrobně rozebírají nástroje, s jejichž pomocí mohou občanské skupiny ovlivnit rozhodování na místní úrovni. V této souvislosti se jedná především o vystoupení na jednání zastupitelstva obce a nástroj místního referenda. Stranou zájmu nezůstává ani trestněprávní oblast, k níž však Transparency International přistupuje vždy zdrženlivě, v souladu se zásadou *ultima ratio*, tedy jako k nejzazšímu institutu, jehož prostřednictvím je naše společnost regulována. Vzhledem ke komplexnosti kauzy a nutnosti přistupovat k ní z různých pohledů se tak publikace ve svých jednotlivých kapitolách věnuje konkrétním tématům, jejichž prostřednictvím je čtenář informován o právní úpravě, o možnostech postupu a o institucích, na které se může obrátit, je-li s obdobným jednáním konfrontován. Namátkou lze zmínit téma svobodného přístupu k informacím, kdy se čtenář dozví, na které informace má nárok, jakým způsobem o ně může požádat, jaké jsou lhůty pro jejich poskytnutí či jaké opravné prostředky jsou k dispozici v případě, že vydání informací jsou protiprávně kladeny překážky. Závěr každé kapitoly se věnuje vybranému aspektu vrátenské kauzy, na němž obecný výklad ilustruje a detailně konkretizuje.

Publikaci je proto možné číst jako souvislý text, a to především tehdy, nemá-li čtenář s problematikou korupce jinou než mediálně zprostředkovanou zkušenost. Zároveň je určena nejen začátečníkům v občanském aktivismu, ale také "pokročilejším", kteří se v dané oblasti již pohybují a potřebují se o správnosti svého jednání a postupu ujistit a opřít je o pádné argumenty. Může tak sloužit jako příručka pro správné řešení konkrétních situací a postupů či pro ověření využití některých právních institutů.

Pro doplnění kompletního souboru znalostí a dovedností je publikace doplněna o vzory podání, která pomáhají usnadnit komunikaci s relevantními institucemi.

Vzhledem k relativně bouřlivému vývoji legislativy v oblastech, kterým se tato publikace věnuje, je třeba zmínit, že aktuálnost uváděných informací se vztahuje k září roku 2015, kdy bylo vytištěno první vydání. Oblasti, o kterých jsou v současné době vedeny debaty a které pravděpodobně doznají změn, se vztahují především k problematice střetu zájmů a veřejných zakázek. Z tohoto důvodu nemusí některé úryvky této publikace odpovídat novelizované právní úpravě.

KORUPCE JAKO SPOLEČENSKÝ JEV

CO?

Korupce je jev, který nemá hranice. Vyskytuje se na všech kontinentech, ve všech typech státních útvarů a politických zřízeních, ve všech sférách státní správy. Je tedy stará jako stát a státní úředníci. Dá se říci, že do určité míry je přirozenou lidskou vlastností – snahou obcházet zavedená pravidla a dojednat si výhody a lepší podmínky, než mají ostatní.

Přesto lidé žijící v různých sociálních prostředích budou mít i různý názor na to, co korupce je a co není. Co je v jedné společnosti trestně stíháno, je v jiné zcela běžnou a legální praxí. Ale platí, že běžné chápání korupce je spojeno s porušením závazků vůči společnosti a jejím morálním zásadám. Laické chápání korupce je proto velmi široké a v podstatě zahrnuje jakékoliv neoprávněné přijímání či nabízení materiálních nebo nemateriálních výhod, přičemž je jedno, kdo dané výhody přijímá, resp. komu jsou nabízeny.

Společenské vědy obvykle zužují toto pojetí na sféru veřejných funkcí a úřadů, i když například od roku 2010 trestní zákoník zahrnuje i úplatkářství v souvislosti s podnikáním. Korupce je charakterizována jako chování, které se z důvodů dosahování soukromého finančního nebo jiného prospěchu odchyluje od formálních povinností vyplývajících z role představitele veřejného sektoru (politika či úředníka, poskytovatele veřejné služby – učitele či lékaře). Jde o zneužívání postavení, moci nebo autority pro soukromé zisky.

PROČ?

Obecně uznávaným názorem je, že základním zdrojem korupce je lidská touha po zisku či osobním prospěchu. Toto obecné vysvětlení je však nedostatečné, protože nevysvětluje, proč někde jde jen o nahodilé izolované případy a jinde zase o téměř organizovanou kriminalitu. Je jasné, že příležitost pro korupci vzniká všude tam, kde jsou představitelům veřejného sektoru svěřovány pravomoci, v jejichž rámci mohou neomezeně a nekontrolovaně rozhodovat. Míru korupce ovlivňují i různé korupční podmínky, například:

♦ Způsob fungování administrativy

Komplikovanost, nepružnost a neefektivnost systému je podnětem k prosazování či urychlování úředních záležitostí formou úplatků.

♦ Normativní systém

V případě, že oficiální systém norem a pravidel výkonu funkce je nejasný či příliš obecný, zvyšuje se prostor i motivace ke korupčnímu chování.

♦ Systém kontroly

Jestliže kontrolní systém není zaveden či není v praxi důsledně uplatňován, riziko odhalení je velmi nízké a motivace ke korupci se zvyšuje.

♦ **Systém trestů**

Zákony nedostatečně postihující korupci a nízké sazby za jejich porušování zvyšují pravděpodobnost korupčního chování.

♦ **Klientelismus**

Zvyk vyřizovat své občanské záležitosti prostřednictvím sítě známých nebo loajalita k rodině či skupině přátel jsou velmi specifickým souborem podnětů ke korupci.

♦ **Obliba veřejných činitelů**

Nízká obliba těch, kteří reprezentují veřejné funkce, vede k podcenění takových aspektů, jako je vlastní čest a morální image.

♦ **Korupční vzory**

Čím více budou lidé přesvědčeni, že veřejný i soukromý sektor jsou zkorumpované, tím náchylnější budou ke korupčnímu chování i oni sami.

♦ **Výše úplatku**

Ať se nám to líbí či ne, hodnota úplatku může hrát rozhodující roli.

Jistě bychom mohli vyjmenovat i další podmínky ovlivňující rozšíření korupce. Uvedli jsme jen ty, které dlouhodobě vnímáme jako převažující a které se odrážejí ve vnímání korupce v České republice. Dlouhodobě platí, že jednotlivých případů spíše ubývá, zároveň však prudce roste jejich závažnost.

Vše lze shrnout i známým vzorcem podmínek šíření korupce od amerického teoretika Roberta Klitggarda:

KORUPCE = MONOPOL + DISKRECE – TRANSPARENTNOST

Jak je korupce v České republice rozšířena? Na to není jednoduchá odpověď. Korupce představuje směnu výhod mezi dvěma pachateli trestného činu, kteří pochopitelně usilují, aby se tato směna utajila. Odhalené případy proto představují jen vršek ledovce. Policejní statistiky však o míře rozšíření korupce příliš informací neposkytují.

Nabízí se proto využití nepřímých nástrojů, například měření „vnímání“ korupce občany. Touto cestou jde známý Index vnímání korupce, zpracovávaný celosvětovou centrálou Transparency International.

INDEX VNÍMÁNÍ KORUPCE

	2012 (183 zemí)		2013 (175 zemí)		2014 (177 zemí)	
	Hodnota	Pořadí	Hodnota	Pořadí	Hodnota	Pořadí
Česká republika	49	54.	48	57.	51	53.

Zdroj: Transparency International

Index vnímání korupce řadí země podle toho, jak zkorumpovaně je vnímán veřejný sektor. Hodnota indikuje vnímanou míru korupce ve veřejném sektoru na stupnici od 0 do 100, kde 0 znamená, že země je vnímána jako vysoce zkorumpovaná, a 100 znamená, že je vnímána jako zcela bez korupce. Pořadí země ukazuje její postavení ve vztahu k ostatním.

Uplácení má samozřejmě svá rizika, mezi něž patří odhalení, ztráta zaměstnání a dobré pověsti, skandalizace v médiích, možnost být vydírán, ztráta nezávislosti či trestní stíhání. Na druhé misce vah jsou někdy i velmi vysoké zisky a příklady toho, že vynucování spravedlnosti nepřineslo efekt. Odolávat korupčnímu pokušení proto není jednoduché. Může vést k roztržce s přáteli, rodinou či kolegy, setkává se s nepochopením nebo odsouzením okolí apod. Dát nebo vzít úplatek se často chápe jako něco, co „se patří“, a nenaplnění tohoto očekávání může vést k negativním reakcím okolí.

JAK?

Korupce bývá přirovnávána k onemocnění, které se šíří geometrickou řadou. Takový popis vychází z existence zvláštních mechanismů vývoje korupce, tzv. začarovaných kruhů. Korupce a zejména veřejně známé a nepotrestané případy vytvářejí a šíří kolem sebe společenské klima často přehnaných zvěstí o zkorumpovanosti představitelů veřejného sektoru. Pod vlivem takového klimatu se korupce zdá všudypřítomná a všemocná, lidé ztrácejí ochotu proti ní bojovat a korupční chování se začíná považovat za efektivní a tolerovatelné. Zároveň vzniká představa, že bez úplatku se nelze vůči veřejné moci ničeho domoci. Korupční pravidla a normy pronikají do širšího okruhu obyvatel a podporují jejich další šíření, což vede zase k dalšímu posilování korupčního klimatu. Korupce tak má dostředivou schopnost vtahovat nové a nové zdroje. Čím je korupce více, tím větší je potenciál pro její další růst. Právě pochopení tohoto efektu je důležité, pokud chceme proti korupci vystupovat a bojovat s ní.

KORUPCE SE PROJEVUJE V ŠIROKÉ ŠKÁLE VARIANT:

♦ Malá administrativní korupce

Jde o drobnou, zpravidla nahodilou korupci, např. podplácení na úřadech, veřejných institucích, drobné služby. Děje se spontánně a nejde o systémový jev. Problémem je obtížné dokazování.

♦ Velká a systematická korupce

Je plánovaná a pokrývá složitější mechanismy, jako je zneužívání veřejných zdrojů, zpronevěra, klientelismus, nepotismus či manipulace veřejných zakázek.

Korupce a mrhání veřejnými penězi v souvislosti s dálnicemi naplno vypluly na povrch po analýze firmy Mott MacDonald v roce 2006. Ta ukázala, že velké stavební firmy v ČR inkasují miliardové částky za zakázky, jejichž realizace například v sousedním Německu stojí polovinu..

Vrchol této praxe však teprve následoval. Ve stejném roce nastoupil v Topolánkově vládě jako ministr dopravy podnikatel Aleš Řebíček. Ten před vstupem do politiky údajně prodal svou část akcií regionální firmy Viamont anonymnímu majiteli.

Za dva a půl roku, co byl Řebíček ministrem, firma Viamont získala zakázky za miliardy – z velké části od institucí spadajících pod ministerstvo dopravy. Její zisk raketově stoupal.

Řebíček ještě v roce 2009 vyinkasoval 82 milionů za prodej akcií. Případem státních zakázek pro Viamont i Řebíčkovými účty se zabývá protikorupční policie, prodej akcií Viamontu však odložila bez toho, že by exministra vůbec vyslechla.

„Kluci jsou asi šikovní,“ komentoval množství zakázek firmy Viamont ministr Řebíček.

Zdroj: Respekt.cz, 20. 1. 2008.

Dostupné z: <http://www.respekt.cz/korupce/rebickova-cesta>

♦ Státní korupce

Někdy ji nazýváme state capture, ukořistění státu. V hierarchii variant stojí nejvýše jako nejzhorbnější forma korupce. Dochází k ovládnutí veřejných zdrojů, úřadů a pozic skupinami osob, které je posléze využívají k osobnímu prospěchu. Příkladem používaných mechanismů je kontrola veřejných institucí, podkopávání svobodných voleb, ovlivňování legislativy, neprůhledné financování politických stran, ovlivňování soudních řízení či korupce médií. Jde o situace, kdy korupce naroste do té míry, že o státních záležitostech, které by z podstaty věci měly být řízeny veřejným zájmem, rozhodují propletence politiků a podnikatelů. Zároveň vládnoucí skupiny efektivně znemožňují jakýkoli zásah státní moci proti těm, kteří na korupčním systému profitují.

KDE?

Korupce se vyskytuje nejen ve veřejné správě, ale také v soukromém sektoru (nejčastěji v obchodním styku). Znamé jsou i případy korupčních struktur v akademické sféře.

Při kontrolách Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni zjistila Akreditační komise pod vedením Vladimíry Dvořákové řadu vážných pochybení a neprodloužila fakultě některé akreditace studijních programů. Od září 2009 média informovala o odhalení řady plagiátů, nedostatečných a chybějících absolventských prací či o podezřelých závěrečných zkouškách.

Vedení děkana Jaroslava Zachariáše a proděkanů Ivana Tomažiče a Milana Kindla zvýhodňovalo prominentní studenty a využívalo své napojení na Ústav státu a práva Akademie věd, který vydává významné posudky a stanoviska k zákonům.

Krizové vedení Jiřího Pospíšila od září 2010 a následně Karla Eliáše přineslo odchod protagonistů aféry, nová pravidla, odebrání titulů, ukončování studia. Nového děkana Růžičku však mnozí kritizují pro návrat starých pořádků. Protagonisté kauzy dále působí jako právníci. Případ vyšetřovala protikorupční policie, ale neshledala porušení zákona. Trestní oznámení podaná školou vyšuměla do ztracena.

Na jaře 2011 navíc fakultu opustili reformátoři v čele s Karlem Eliášem, Petrem Bezouškou, Jiřím Pospíšilem či Helenou Válkovou. Celkem odešlo 29 pedagogů. Problémy školy se tím prohloubily ještě dále, situace vygradovala v listopadu 2011, kdy byla škole odebrána akreditace na doktorské studium a pravomoc konat státní rigorózní zkoušky a udělovat tituly JUDr.

Akreditační komise neprodloužila nechvalně proslavené plzeňské právnické fakultě akreditaci, a ta tak de facto končí. Komise své rozhodnutí zdůvodnila tím, že na škole nedošlo ke zlepšení. Pětiletý magisterský program má akreditaci jen do konce tohoto akademického roku.

„Nejde o klasickou korupci, kdy někdo někoho uplatí, aby dostal za peníze titul, ale o zavázání okruhu lidí, kteří mají ve státě silné rozhodovací pozice, tedy policistů, soudců, politiků sedících v dozorčích radách státních firem, podnikatelů napojených na organizovaný zločin,“ uvedla Vladimíra Dvořáková. (Deník.cz, 18. 1. 2010)

Zdroj: Prodej titulů. Respekt. [online]. 15. 2. 2012 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z <http://www.respekt.cz/korupce/prodej-titulu>

? KTERÉ OBLASTI POVAŽUJÍ ČEŠI ZA NEJZKORUMPOVANĚJŠÍ?

Politické strany	4,1
Státní správa	4,0
Parlament	3,8
Policie	3,6
Soudnictví	3,5
Armáda	3,4
Soukromý sektor	3,4
Zdravotnictví	3,3
Vzdělávání	3,0
Média	2,9
Nevládní organizace	2,5
Církev	2,4

Zdroj: Global Corruption Barometer, 2013

ŘEŠENÍ?

Korupce nabourává základní demokratické hodnoty, negativně ovlivňuje morálku, zpomaluje rozvoj společnosti. Proto je boj proti ní věcí každého z nás. Pokud politická reprezentace tuto skutečnost opomine a nebude-li o ní jasně a dostatečně diskutovat, zůstávají jakékoli reformy jen na papíře.

Je důležité, aby občanská společnost podporovala ty, kteří se snaží o změnu. Zároveň svým hlasem ve volbách může naopak pomoci vyloučit ty, kteří chtějí zachovat dosavadní stav. V protikorupčních aktivitách by však měl být více zapojen i soukromý sektor, protože řada výzkumů ukazuje, jak negativní je dopad korupce na hospodaření soukromých firem. Zkusme proto shrnout některá možná opatření:

Prosazovat **transparentní přístup státu k občanům**.

Umožnit veřejnosti přístup k informacím v co nejširším rozsahu bez administrativní náročnosti. Prosazovat větší transparentnost legislativního procesu a možnost veřejnosti jej sledovat.

Pozornost věnovat **konfliktu zájmů** a vyvozovat z něj důsledky.

Striktně **vymezit podmínky pro financování politických stran**, především v oblasti sponzorských příspěvků a darů, a tuto oblast kontrolovat.

Zavést **funkční etické kodexy** do všech oblastí státní správy a zároveň do sféry soukromé.

Aktivně **omezovat** existující **příležitosti ke korupci** (zjednodušováním různých regulací, udělování licencí atd.).

Chránit oběti korupce a jejich rodiny.

Zavést účinná opatření na **ochranu whistleblowerů**.

Výčet možných opatření samozřejmě nikdy nebude úplný. Žádný demokratický systém není vůči korupci zcela imunní, ale jeden účinný prostředek existuje: důsledná veřejná kontrola.

A CO JÁ?

Zaímejte se o dění ve svém okolí.

Zaímejte se, jak se zachází s veřejnými prostředky.

Nebojte se zapojit do občanských aktivit, komunikujte s úředníky a politiky, podporujte práci neziskových organizací například jako dobrovolníci.

Komunikujte s volenými zástupci.

Máte právo ptát se členů místní samosprávy, ale i poslanců a senátorů na jejich názory a kroky, které podnikají.

Využívejte možnosti účastnit se jednání zastupitelstva, návštěvních hodin, komunikace přes e-mail či podání stížnosti.

POKUD NARAZÍTE NA NESROVNALOSTI, KONEJTE!

Požádejte o pomoc.

Nevíte-li, co udělat a jak postupovat při podezření na korupční jednání nebo chcete-li již konzultovat konkrétní kroky, obraťte se na protikorupční neziskové organizace, například: Transparency International – Česká republika, o.p.s. (www.transparency.cz), Oživení, o. s. (www.bezkorupce.cz).

♦ **Využívejte všech informačních zdrojů** (zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů; otevřené zdroje), podejte podnět nadřízenému orgánu.

♦ **Podejte trestní oznámení.**

Pokud je podezření dostatečně doloženo faktickými důkazy, můžete se obrátit na policii či státní zastupitelství.

♦ **Zapojte média.**

Zde jedno upozornění: novináře často zajímá pouze aktuální sdělení a nelze očekávat, že budou sledovat celý, někdy i dlouhý vývoj kauzy ve všech aspektech. Předčasná informace také může negativně ovlivnit vyšetřování ze strany orgánů činných v trestním řízení.

KORUPCE A ČESKÝ PRÁVNÍ ŘÁD

Trestní zákoník nedefinuje pojem korupce. Je to dáno především rozmanitostí všech možných jednání s korupčním aspektem. Právě nevyhraněnost a bezbřehost pojmu korupce mnohdy snižuje efektivnost protikorupčního boje, kdy jde zejména o zjednodušené chápání korupce jako samotného úplatkářství. Korupci však nelze ztotožnit pouze s dáváním či přijímáním úplatků ve smyslu příslušných ustanovení trestního zákoníku, jež vymezují úplatkářské trestné činy. Je třeba upozornit, že pod korupci obvykle zahrnujeme i zneužití pravomoci bez ohledu na to, zda je zneužití pravomoci doprovázeno přijetím úplatku.

VZTAH KORUPCE, ÚPLATKÁŘSTVÍ A ZNEUŽÍVÁNÍ PRÁVOMOCI SHRNUJE NÁSLEDUJÍCÍ TABULKA:

Přijetí úplatku bez zneužití pravomoci	Přijetí úplatku a s ním spojené zneužití pravomoci	Zneužití pravomoci bez přijetí úplatku
Nositel veřejné funkce nebo poskytovatel veřejné služby (např. lékař) vyžaduje úplatek za něco, co by správně měl poskytnout, tedy něco, na co má občan nárok.	Nejčastější forma korupce, spojená např. s manipulacemi s veřejnými zakázkami či s prodejem veřejného majetku, s privatizací.	Například zneužití pravomoci na základě nátlaku či vydírání, zvýhodňování v rámci klientelistických sítí, kdy odměna přichází bez vztahu ke konkrétní „službě“.

K tomu je třeba podotknout, že ačkoli trestní zákoník nedefinuje korupci jako takovou, najdeme v něm korupční trestné činy, tedy trestné činy, ve kterých se projevuje rozmanitost možného korupčního jednání, napříč celou zvláštní částí trestního zákoníku.

Pro účely policejní statistiky se korupčními trestnými činy rozumějí zejména přijetí úplatku (§ 331), podplacení (§ 332), nepřímé úplatkářství (§ 333), pletichy v insolvenčním řízení (§ 226), porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 odst. 1 písm. e)), sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 256 odst. 1 a 3), pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (§ 257 odst. 1 písm. b) a c)), nebo pletichy při veřejné dražbě (§ 258 odst. 1 písm. b) a c)) a obdobné trestné činy podle starého trestního zákona.¹

K trestným činům, které mají znaky korupčního chování v určitých zvláštních situacích, lze řadit také například porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220 a § 221) a zneužití informace a postavení v obchodním styku (§ 255).²

Další právní předpisy řeší spíše jen následky korupce nebo jevy s nimi související. S výrazem úplatek se tedy setkáme i v občanském zákoníku v souvislosti s promlčením náhrady škody (při uplácení 15 let místo obvyklých 10 let) jako jedné z forem nekalé soutěže. Dalším typickým atributem korupce může být střet zájmů, který je ošetřen jak obecným zákonem (č. 159/2006 Sb.), tak v jednotlivých ustanoveních předpisů speciálních (např. zákaz střetu zájmů členů hodnotících komisí při zadávání veřejných zakázek, jehož ignorování může mít vliv na zákonný průběh zadávacího řízení).

Pokusili jsme se ukázat, že korupce může nabývat mnoha podob a může mít dalekosáhlé právní následky, nejen ty v trestněprávní oblasti. Čtenář tak může získat dojem, že s něčím tak nevyzpytatelným, jako je korupce, není možné vést úspěšný boj. I když je to mnohdy těžké a složité, korupci se bránit lze. Záleží jen na ochotě a vytrvalosti každého z nás.

¹ Viz Rozkaz ředitele ÚOKFK č. 10 ze dne 18. ledna 2011.

² Zpráva o činnosti NSZ za rok 2011.

VRAŤTE NÁM VRÁTNO

(PŘÍKLAD Z PRAXE)

Následující příklad slouží jako modelová situace.

Správná řešení vztahující se k problematickým tématům jsou uvedena na konci každé kapitoly.

Město Vrátno leží poblíž velkého krajského města a stalo se atraktivní lokalitou pro bydlení. Ve městě se dlouhodobě zvyšuje počet obyvatel. Z dříve provinčního městečka se během několika let stalo centrum okresního významu s rozsáhlým kulturním a sportovním životem.

Město však trpí tím, že se předchozí investice zaměřovaly právě na rozvoj vybavenosti v souvislosti s novou bytovou výstavbou (kanalizace, vodovod, opravy silnic). Menší důraz byl kladen na jiné aspekty občanské vybavenosti, např. základní školu, sportovní zařízení, kulturní dům. Dokonce i samotná budova radnice není v nejlepším stavu.

Již delší dobu probíhá ve městě diskuze, kam investovat prostředky města a o jaké dotace a na jaké projekty požádat.

Starosta města Pavel Uličný, který je zároveň funkcionářem místního fotbalového klubu Slovan, dlouhodobě prosazuje investice do nové sportovní haly a venkovního multifunkčního areálu. Jeho koaliční partneři jsou však spíše pro opravu kulturního domu a radnice. Opozice prosazuje vybudování nové mateřské a rekonstrukci stávající základní školy.

Celé politické spektrum se však shodne na zdroji financování. Mají být prodány pozemky na okraji města společnosti Stavomont, a. s., která tam hodlá vybudovat výrobní halu na ocelové konstrukce.

Proti tomuto záměru se staví právě obyvatelé nově vystavěných rodinných domů, které by stály v těsné blízkosti uvažované haly. Namítají, že když začínali stavět své domy, byly pozemky v územním plánu zaneseny jako veřejná zeleň nebo zemědělská plocha. Změnu označují za podvod ze strany města, které jim prý za zády změnilo územní plán. Chtějí vyvolat místní referendum a docílit zákazu jakékoliv výstavby na daných pozemcích.

Místní fotbalisté mezitím často navštěvují zasedání zastupitelstva a hlasitě podporují snahu starosty o zvelebení sportovního zázemí. Hlásí se do diskuze tak vehementně, i vícekrát za sebou, že jiní občané nemají faktickou šanci vystoupit. Často též zaplní sál, kde zastupitelstvo zasedá, a nikdo další již není z kapacitních důvodů vpuštěn dovnitř a nemá ani šanci se vyjádřit.

Na prvním zasedání zastupitelstva po letních prázdninách byl schválen prodej pozemků společnosti Stavomont. Starosta poukázal, že prodej je dlouhodobě plánován a že již před rokem a půl byl záměr projednán radou města a zveřejněn. Účast fotbalistů nebyla tentokrát masivní, takže se do sálu dostali i tři zástupci spolku Vraťte nám Vrátno a rozvinuli transparent „Uličný je uličník“. Zakrátko je vyvedla městská policie. Aktéři se později v regionálním tisku vyjádřili, že starosta dříve podnikal s majitelem Stavomontu a stále z podnikání profituje, tudíž se jedná o jasný střet zájmů. Věcí už se zabývá policie, protože podali trestní oznámení.

Starosta v krátkém čase podepsal kupní smlouvu a stanovil pro Stavomont výhodné podmínky úhrady v několika splátkách. Na dalším zasedání zastupitelstva předložil studii zpracovanou známou poradenskou společností PreissWasserhausKühlers, která pozitivně hodnotí vybudování sportovního areálu s novou halou a jeho finanční udržitelnost. Studie však nebyla překvapením pouze pro veřejnost a opozici, ale i pro koaliční kolegy pana starosty. Opoziční zastupitel Jan Hrdina se dotazoval starosty, kolik zmiňovaná studie stála a zda může vidět usnesení rady o zadání studie.

Starosta ho ujistil, že nejpozději do 30 dnů mu bude doručena písemná odpověď. Členové rady zároveň obdrželi kopie dokumentu proti slibu, že ho nebudou dále šířit. Zastupitelé do něj mohli nahlédnout nebo si vyžádat kopii po uhrazení částky 500 Kč. Vraťte nám Vrátno podalo žádost o informace, avšak město po nich požadovalo úhradu ve výši 1 000 Kč s tím, že odpověď obdrží za 25 dní.

V odpovědi pro pana Hrdinu, ze které bylo citováno na dalším zasedání zastupitelstva obce, stálo doslova: „Město Vrátno ze svého rozpočtu nevynaložilo žádné náklady na zpracování studie Rozvoj a udržitelnost sportovních zařízení města, a z tohoto důvodu nejednala o zadání studie ani rada města.“

Vratte nám Vrátno zjistilo, že na stránkách poradenské společnosti je v referencích tato aktivita uvedena standardně jako komerční. Město též dostalo podle veřejných zdrojů od ministerstva školství dotaci na tvorbu sportovní politiky regionu ve výši 450 000 korun. Když se spolek e-mailem dotázal starosty na tuto částku, obdržel odpověď, že prostředky pomohl získat starosta města svými návštěvami na ministerstvu, rovněž vypracoval žádost a sdělil, že zatím byla utracena pouze část dotace na zpracování strategického dokumentu externím subjektem. Kopie nemůže být poskytnuta, jelikož se jedná o interní dokument města.

Členové spolku se s odpovědí spokojili a společně s opozičními zastupiteli začali intenzivněji prosazovat urychlenou výstavbu mateřské školy. Argumentovali tím, že město mateřskou školku akutně potřebuje, a proto městu prospěje víc než nová sportoviště či opravená radnice, že projektová dokumentace je hotová a především končí smlouva mezi Vrátnem a krajským městem, která dětem z Vrátna zajišťuje 30 míst v tamních mateřských školách. Rada města tedy po nátlaku veřejnosti schválila parametry veřejné zakázky a její zadání v jednacím řízení bez uveřejnění z důvodu časové tísně (končící smlouvy). Zároveň vybrala dodavatele, kterým se stal Stavomont Bau, s. r. o.

Mateřská škola byla slavnostně otevřena 23. prosince a vrátenské děti od 1. ledna začaly chodit do nové budovy. Starosta při proslovu uznal, že investice do školského zařízení byla správnou volbou, přiznal zásluhy i opozici a spolku Vratte nám Vrátno. Tím na čas utichly veškeré spory ve městě.

TÉMA 1

OBEC, JEJÍ PRAVOMOCI A NAKLÁDÁNÍ S MAJETKEM

Aby bylo možné ovlivňovat dění v obci či městě, je nutné porozumět jak právům a povinnostem souvisejících s jejich vedením, tak nutným procedurám, s jejichž pomocí se práva realizují. Důležitý je zejména samotný princip samosprávy, která na jedné straně dává do rukou jejího vedení poměrně značné pravomoci, na druhé straně nejen umožňuje, ale přímo předpokládá aktivní podíl občanů na správě věcí veřejných. Laik může být překvapen tím, jak velkou dispozici mají obce k nakládání se svým majetkem. Tato dispozice však jako nutnou podmínku předpokládá, že o ní bude vedena komunikace s občany.

CO JE OBEC ANEB ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA A JEJÍ POSTAVENÍ V PRÁVNÍM ŘÁDU

Ústava České republiky, základní zákon státu a norma s nejvyšší právní silou, s níž všechny ostatní právní předpisy musí být v souladu, v článku 99 stanoví, že se Česká republika člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Tu vykonávají prostřednictvím svých zástupců zvolených v komunálních volbách.

Právní předpisy, které upravují územní samosprávu, jsou: **zákon o obcích** (obecní zřízení), **zákon o krajích** (krajské zřízení) a **zákon o hlavním městě Praze**.

Tyto předpisy stojí na stejných zásadách, a přestože jsou v souhrnu tři, markantně se od sebe neliší. Proto budeme v dalším textu používat pouze pojem obec a obecní zřízení.

PRAVOMOCI ORGÁNŮ OBCE

Obec své záležitosti spravuje prostřednictvím zastupitelstva obce (dále jen zastupitelstvo) a dalších orgánů, kterými jsou rada obce (dále jen rada), starosta, obecní úřad, obecní policie a zvláštní orgány.

Zákon o obcích rozděluje pravomoci orgánů obce na vyhrazené a nevyhrazené. Nevyhrazené pravomoci primárně vykonává rada, popřípadě starosta tam, kde se rada nevolí. Zastupitelstvo si však jejich výkon může vyhradit, a to buď trvale, nebo jen pro konkrétní případ.

Mezi vyhrazené pravomoci zastupitelstva podle § 84 a 85 obecního zřízení patří zejména:

- ♦ rozhodování související s programem rozvoje obce,
- ♦ schvalování rozpočtu závěrečného účtu,
- ♦ rozhodování ve věcech zakládání nebo rušení právnických osob a organizačních složek,
- ♦ složení a činnost dalších orgánů obce,
- ♦ rozhodování o významných majetkoprávních úkonech.

Mezi vyhrazené pravomoci rady podle § 102 obecního zřízení patří zejména:

- ♦ zajišťování hospodaření obce podle schváleného rozpočtu,
- ♦ realizace rozpočtových opatření v rozsahu stanoveném zastupitelstvem obce,
- ♦ rozhodování ve věcech obce jako jediného společníka obchodní společnosti,
- ♦ vydávání nařízení obce,
- ♦ rozhodování o uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce,
- ♦ určování pravidel pro přijímání a vyřizování petic a stížností atd.

Zastupitelstvo i rada rozhodují **usnesením**. Obecní zřízení stanoví, že právní úkony, které vyžadují schválení zastupitelstva obce, popřípadě rady obce, jsou bez tohoto schválení od počátku neplatné.

Mezi vyhrazené pravomoci starosty podle § 103 obecního zřízení patří:

- ♦ odpovědnost za včasné objednání přezkoumání hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok,
- ♦ plnění úkolů zaměstnavatele,
- ♦ odpovědnost za informování veřejnosti o činnosti obce,
- ♦ rozhodování o záležitostech v samostatné působnosti obce svěřených mu radou podle § 102 odst. 3 zákona o obcích.

Obecní úřad v oblasti samostatné působnosti plní úkoly uložené mu zastupitelstvem nebo radou, pomáhá výborům zastupitelstva a komisím rady v jejich činnosti a rozhoduje v záležitostech, které mu svěří rada.

Vyhrazené pravomoci nelze mezi orgány obce přesouvat (až na výjimky stanovené zákonem). Pokud rada svěřuje rozhodování v určitých záležitostech starostovi nebo obecnímu úřadu, měla by tak učinit konkrétně (určitě) formulovaným usnesením, aby nebylo pochyb o tom, které pravomoci jsou svěřovány. Takto svěřené rozhodování by mělo být zahrnuto do organizačního řádu obecního úřadu, který schvaluje rada. Stejně tak rada stanoví rozdělení pravomocí v obecním úřadu.

OBEČNÁ PRAVIDLA PRO NAKLÁDÁNÍ S OBEČNÍM MAJETKEM

Základní pravidla pro hospodaření s obecním majetkem jsou stanovena obecním zřízením v § 38. Majetek obce musí být především využíván účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajícími z působnosti vymezené zákonem. Obec je povinna pečovat o zachování a rozvoj svého majetku, který musí být chráněn před zničením, poškozením, odcizením, zneužitím či neoprávněnými zásahy. Povinností obce je včasné uplatňování práva na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení, dohled nad řádným plněním závazků dlužníků vůči obci a nad tím, zda nedochází k promlčení nebo zániku práv vyplývajících z těchto závazků. Kromě povinností jsou pro obec stanoveny i zákazy, kdy pod sankcí neplatnosti právního jednání nesmí obec, až na zákonem stanovené výjimky, ručit za závazky fyzických a právnických osob.

POSTUP OBCE PŘI NAKLÁDÁNÍ S OBECNÍM MAJETKEM A ZÁKONEM KLADENÉ POŽADAVKY

Ustanovení § 39 a následná ustanovení obecního zřízení se konkrétně zabývají prodejem obecního nemovitého majetku, jeho směnou, darováním, pronájmem či výpůjčkou. V těchto případech je postup obce formálně vymezen a jeho porušení by mohlo vést k neplatnosti příslušného právního jednání a k nastolení odpovědnosti podle odpovídajících právních předpisů u osob, které toto porušení způsobily.

1. Zveřejnění záměru obce disponovat s nemovitým majetkem

„Záměr obce prodat, směnit nebo darovat nemovitý majetek, pronajmout jej nebo poskytnout jako výpůjčku obec zveřejní po dobu nejméně 15 dnů před rozhodnutím v příslušném orgánu obce vyvěšením na úřední desce obecního úřadu, aby se k němu mohli zájemci vyjádřit a předložit své nabídky. Záměr může obec též zveřejnit způsobem v místě obvyklým. Pokud obec záměr nezveřejní, je právní jednání neplatné. Nemovitost se v záměru označí údaji podle zvláštního zákona platného ke dni zveřejnění záměru.“³

První etapou na cestě k prodeji či jiné majetkové dispozici obce je **zveřejnění záměru na úřední desce**. Tento postup umožňuje rovnocenně a nediskriminačně všem potenciálním zájemcům podat své nabídky, stejně jako dovoluje občanům obce a veřejnosti celý proces kontrolovat, a tedy i případně předejít neefektivnímu hospodaření nebo z něj následně vyvodit příslušné právní důsledky.

Aby byl zveřejněný záměr platný, musí být dostatečně určitý. Musí z něj vyplývat úmysl obce nakládat s nemovitým majetkem, musí obsahovat konkrétní typ majetkové dispozice (prodej, směna atd.) a přesnou identifikaci nemovitého majetku (označení číslem popisným a katastrálním územím). Jiné obsahové náležitosti záměru zákon nestanovuje.

Záměr nemusí být svébytným samostatným dokumentem. Přípouští se i jako součást jiných dokumentů (usnesení zastupitelstva nebo rady obce, pravidel privatizace majetku obce atp.).

Záměr obce musí být zveřejněn po dobu **15 dnů**, a to jak na fyzické **úřední desce**, tak v zájmu zvýšení transparentnosti i způsobem umožňující dálkový přístup, tj. **na webových stránkách obce**. Výkladová praxe připouští, aby se do těchto 15 dnů započítával i den vyvěšení a sejmutí, kdy se tyto dny na záměru vyznačí a podepíše ho odpovědná osoba. Po jakou maximální dobu může být záměr vyvěšen, obecní zřízení neupravuje. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ministerstva vnitra jako metodického orgánu je přijatelná doba 6 měsíců, přičemž nemá jít o dobu delší než 2 roky.

Záměr, který nebyl zveřejněn po dobu 15 dnů nebo neobsahoval zákonem stanovené náležitosti, je považován za nezveřejněný.

Povinnost zveřejnit záměr platí i pro případy, kdy má obec v úmyslu prodat dosud neoddělenou část pozemku nebo uzavřít smlouvu o smlouvě budoucí, je-li jejím obsahem některá z výše jmenovaných dispozic. Na druhou stranu je nutné zmínit i případy, kdy tato povinnost obci nevzniká. Jedná se například o pacht a výprosu, které byly zavedeny s novou úpravou civilního práva, nebo pronájem nemovitého majetku právnické osobě, která byla obcí zřízena.

Orgánem, který přijímá rozhodnutí o zveřejnění záměru, je rada obce. Protože ale rozhodnutí o prodeji a směně nemovitého majetku přísluší zastupitelstvu obce, praxe připouští, aby v těchto případech rozhodlo i o zveřejnění záměru.

³ § 39 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

2. Rozhodnutí o uskutečnění majetkové dispozice a k tomu příslušný orgán obce

„Právní jednání, která vyžadují schválení zastupitelstva obce, popřípadě rady obce, jsou bez tohoto schválení neplatná.“⁴

Obecní zřízení vymezuje pravomoci orgánů obce. Zastupitelstvu je mj. vyhrazeno rozhodování o nabytí a převodu nemovitých věcí a převodu bytů a nebytových prostor, radě obce přísluší rozhodovat o uzavírání nájemních smluv a smluv o výpůjčce. V obcích, ve kterých se rada nevolí, vykonává její pravomoc starosta, a je tedy příslušný k rozhodnutí o uvedených majetkoprávních úkonech.

Příslušným orgánem k rozhodnutí o prodeji nemovitého majetku obce je zastupitelstvo obce, které v usnesení schvalujícím zamýšlený prodej nemusí schvalovat plné znění kupní smlouvy. Postačí, budou-li schváleny podstatné náležitosti. Za ně se považují **identifikace smluvních stran, kupní cena a předmět koupě**.

Půjde-li však zastupitelstvo nad rámec podstatných náležitostí a schválí prodej s co nejširším množstvím náležitostí, bude se opět jednat o příklad dobré praxe.

3. Uzavření smlouvy

Obec zastupuje navenek podle § 103 odst. 1 obecního zřízení starosta. Jeho úkolem je proto zprostředkování právního jednání, o kterém rozhodl příslušný orgán, v případě prodeje nebo směny nemovitosti tedy zastupitelstvo obce. Starosta je z výše uvedeného titulu oprávněn nejenom za obec smlouvu uzavřít, ale i doplnit její zbývající obsah (lhůty, platební podmínky atd.).

Smlouva se poté opatří doložkou osvědčující předchozí zveřejnění záměru a schválení příslušným usnesením zastupitelstva, čímž se potvrdí, že všechny podmínky stanovené zákonem byly naplněny.

MOŽNOSTI KONTROLY MAJETKOVÝCH DISPOZIC

Kontrola dispozic s obecním majetkem se rozpadá na kontrolu vnitřní a vnější. Kontrola vnitřní přísluší kontrolnímu a finančnímu výboru, které zastupitelstvo obce zřizuje obligatorně. Finanční výbor kontroluje uzavřené smlouvy jednak z hlediska splnění formálních náležitostí postupu obce stanovených obecním zřízením, jednak z hlediska jejich hospodárnosti a účelnosti. Kontrolní výbor posuzuje majetkové dispozice nejenom z pohledu obecního zřízení, ale i jejich soulad s právním řádem České republiky.

Vnější kontrolu dispozic s obecním majetkem provádí na straně jedné krajské úřady nebo auditoři a na straně druhé odbor veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra. V prvním případě se jedná o kontrolu hospodaření obce na základě zákona č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření samosprávních celků a dobrovolných svazků obcí, kdy jsou posuzovány jak náležitosti postupu podle obecního zřízení, tak hospodárnost a účelnost učiněné dispozice.

Při své kontrole neposuzuje hospodárnost a účelnost učiněné dispozice ani dispozici samotnou, nýbrž pouze její soulad s právními předpisy. V rámci kontroly tak prověřuje například záměr, tedy jeho schválení, zveřejnění i obsah, zda byla majetková dispozice schválena dostatečným počtem hlasů a podobně.

⁴ § 41 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích.

JAKÉ SANKCE PŘIPADAJÍ V ÚVAHU, JSOU-LI PORUŠENY ZÁKONEM STANOVENÉ PODMÍNKY?

Překročí-li obec hranice, které jí při převodu nemovitého majetku vymezuje obecní zřízení, je toto majetkoprávní jednání absolutně neplatné. Absolutní neplatnost působí přímo ze zákona, od samého počátku, tj. od uzavření smlouvy. Vylučuje námitku promlčení, jakož i dodatečné schválení smlouvy. Proces by se musel zopakovat počínaje zveřejněním záměru, resp. rozhodnutím o jeho zveřejnění. Obecní zřízení výslovně hovoří o neplatnosti uzavřených kupních smluv v případech **nezveřejnění záměru obce prodat nemovitý majetek, neschválení prodeje nemovitého majetku zastupitelstvem nebo nezákonného převzetí ručitelského závazku obcí.**

Absolutní neplatnost dovozovanou judikaturou (například neodůvodnění ceny podstatně nižší, než je v daném místě a čase obvyklá) bude možné uplatnit pouze v případech, kdy k porušení zákona a k uzavření smluv došlo před 1. lednem 2014. Tímto datem vešla v účinnost komplexní rekodifikace soukromého práva, konkrétně zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který mění dosavadní pojetí neplatnosti, neboť obecně preferuje neplatnost relativní před neplatností absolutní.

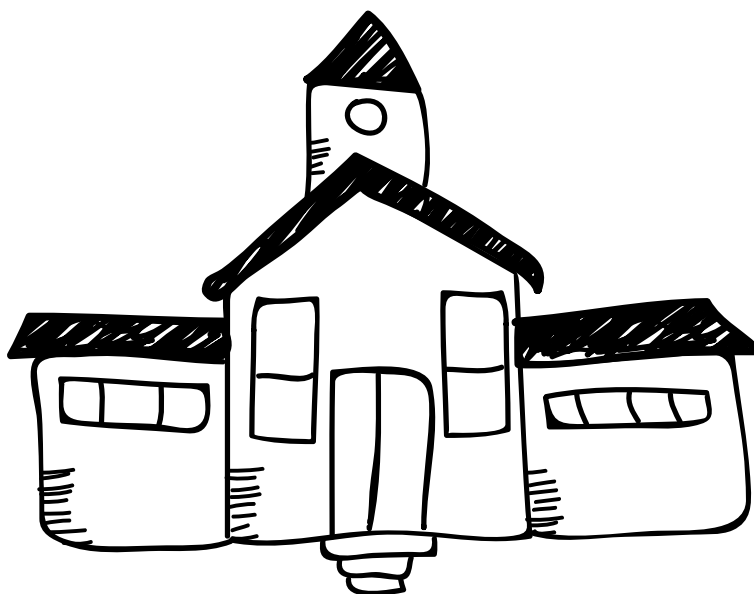

POKUD JE UZAVŘENÁ SMLOUVA ABSOLUTNĚ NEPLATNÁ, JAKÝM ZPŮSOBEM JI LZE ZNEPLATNIT?

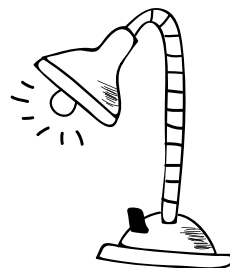
Absolutní neplatnosti se může dovolat především osoba, která se přímo zúčastnila na konkrétním právním jednání. Ve většině případů však není v zájmu ani obce, ani nového nabyvatele nemovitosti smlouvu v soudním řízení zneplatnit. Aktivní žalobní legitimací (tedy možností podat žalobu na určení neplatnosti kupní smlouvy na nemovitost pro nedodržení podmínek stanovených zákonem) tak disponuje pouze ten, v jehož prospěch svědčí naléhavý právní zájem. Ten neplyne například z titulu občanství v obci, ale mají jej pouze neúspěšní účastníci nabídkového řízení, tj. pouze osoby, které samy obci učinily nabídku na základě zveřejněného záměru.

Jestliže by žaloba byla úspěšná a soud by uzavřenou kupní smlouvu prohlásil za neplatnou, muselo by dojít k vzájemnému navrácení plnění. Obec by byla povinna vrátit kupci kupní cenu a kupec by musel převést vlastnická práva k nemovitosti zpět na obec.

Poslední možností, jak navrácení plnění docílit, je podnět státnímu zástupci. Z § 42 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, vyplývá zvláštní oprávnění, které umožňuje zahájit občanské soudní řízení o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující smluvní volnost jejích účastníků.

PŘÍKLAD A JEHO ŘEŠENÍ

Dobu od zveřejnění záměru (sejmutí z úřední desky) k učinění majetkové dispozice je nutné vždy posuzovat individuálně, nicméně dobu 18 měsíců v případě, kdy se o prodeji kontinuálně nejedná na zastupitelstvu obce, lze označit za nepřiměřeně dlouhou.

K rozhodnutí o zveřejnění záměru obce je obecně příslušná její rada. Nemá-li obec radu, je k přijetí rozhodnutí o zveřejnění záměru příslušný starosta obce. Pokud dochází k prodeji nebo směně nemovitého majetku, smí o zveřejnění záměru místo rady rozhodnout i zastupitelstvo obce.

Záměr musí ve své minimalistické podobě obsahovat pouze dvě věci: přesné určení nemovitosti a majetkové dispozice. Pokud je uzavřena smlouva, jejímž obsahem je jiné právní jednání než to, které předvídal záměr, bude se jednat o smlouvu absolutně neplatnou.

Příběh neobsahuje úplné informace o tom, co vše bylo v záměru zveřejněno. Lze tedy vycházet z toho, že byl v pořádku (obsahoval vyjádřený úmysl prodat nemovitosti, které byly rovněž označeny podle katastrálního zákona). Zároveň je nutno podotknout, že pokud obec dobrovolně přidá do záměru další pravidla prodeje, musí je následně respektovat.

poznámky

TÉMA 2

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY

Veřejné investování představuje zejména zadávání stavebních prací a nákup zboží a služeb. Podstatné je to, že představitel veřejné instituce (státu, obce či např. veřejných škol nebo nemocnic) nehospodaří se svými prostředky, ale s prostředky daňových poplatníků, a měl by tak primárně sledovat hledisko veřejného zájmu. Proto je nakládání s veřejnými prostředky omezeno řadou zákonných ustanovení, zejména zákonem o zadávání veřejných zakázek. Tento zákon plní dva cíle – jednak zajišťuje konkurenci a fungování svobodného trhu, jednak by měl právě prostřednictvím konkurence vést k dosahování nejvýhodnějšího poměru mezi požadovanou kvalitou a cenou. Není překvapivé, že vzhledem k uvedeným ambiciózním cílům je zákon poměrně obsáhlý, komplikovaný a jeho implementace je často předmětem kritiky. Základní znalost tohoto zákona je nutná, pokud chce občan upozornit na nekalosti často spočívající v nákupu předražených služeb nebo v zadávání zakázek úzkému okruhu přátel a politických partnerů.

ZÁKON O ZADÁVÁNÍ VEŘEJNÝCH ZAKÁZEK

Úplatné poskytnutí dodávek, služeb či stavebních prací pro zadavatele, kteří zjednodušeně řečeno nejsou soukromými komerčními subjekty, ale zajišťují plnění veřejných úkolů (typicky orgány státní správy či samosprávy, státní fondy), disponují s veřejnými prostředky (dotované subjekty, jiné veřejnoprávní subjekty), případně mají postavení monopolu v určité taxativně určené oblasti (plynárství, teplárství, vodárství), se řídí souborem pravidel, která shrnuje zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.

Zákon o veřejných zakázkách proces výběru dodavatele formalizuje a upravuje povinný postup vedoucí k uzavření smlouvy na veřejné zakázky. Stanovená pravidla směřují k zabezpečení otevřeného konkurenčního prostředí, přičemž volnou soutěž lze omezit či vyloučit pouze v přesně vymezených případech, například pokud jsou ve hře podstatné bezpečnostní zájmy země, veřejnou zakázku může z technických či uměleckých důvodů splnit pouze jeden dodavatel nebo je-li třeba zajistit ochranu výhradních práv.

Nebylo by však účelné, aby byl postup pro veškeré zakázky bez ohledu na jejich hodnotu shodný. Především v případě veřejných zakázek s malou hodnotou by mohla převážet negativa administrativní náročnosti nad úsporami, které s sebou přináší otevřené konkurenční prostředí. Z této základní úvahy vznikla potřeba diferenciací veřejných zakázek co do předpokládané výše peněžního závazku (předpokládané hodnoty zakázky), kdy zákon rozlišuje:

- ♦ veřejné zakázky malého rozsahu,
- ♦ veřejné zakázky podlimitní,
- ♦ veřejné zakázky nadlimitní.

Důležité je především odlišit zakázky malého rozsahu od zakázek podlimitních, neboť zadávací řízení uvedená v zákoně o veřejných zakázkách jsou určena pouze pro zakázky podlimitní a nadlimitní. Základní pravidlo uvádí, že zakázkami malého rozsahu jsou takové zakázky, jejichž předpokládaná hodnota nedosáhne 2 000 000 Kč bez DPH, nebo v případě veřejné zakázky na stavební práce 6 000 000 Kč bez DPH.

Podlimitními zakázkami jsou zakázky, které dosahují minimálně limitů pro zakázky malého rozsahu a jejichž hodnota nedosáhne finančního limitu pro nadlimitní veřejnou zakázku, stanovené nařízením vlády č. 77/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Veřejné zakázky	Dodávky a služby	Stavební práce
Malého rozsahu	< 2 000 000 Kč	< 6 000 000 Kč
Podlimitní	³ 2 000 000 Kč – < 5 244 000 Kč	³ 6 000 000 Kč – < 131 402 000 Kč
Nadlimitní	³ 5 244 000 Kč	³ 131 402 000 Kč

A jedna důležitá poznámka na závěr: bez ohledu na hodnotu veřejné zakázky a její druh musí každý subjekt při zadávání dbát na naplnění základních zásad zákona o veřejných zakázkách, kterými jsou **zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace**. Platí, že každý zadavatel musí v souladu s těmito zásadami zajistit co největší průhlednost a s tím související přezkoumatelnost celého řízení, přistupovat ke všem dodavatelům stejným způsobem a nepřipustit neodůvodněnou diskriminaci žádného z nich.

Zákon o veřejných zakázkách dále upravuje:

- ♦ zadávací řízení otevřené,
- ♦ zadávací řízení užší,
- ♦ jednací řízení s uveřejněním,
- ♦ jednací řízení bez uveřejnění,
- ♦ soutěžní dialog,
- ♦ zjednodušené podlimitní řízení.

Pouze **otevřené řízení** a **užší řízení** zajišťují neomezené konkurenční prostředí a mohou být použity zadavatelem bez omezení. Ostatní druhy řízení mohou být použity pouze v případě naplnění dalších restriktivních podmínek stanovených zákonem o veřejných zakázkách, neboť tyto typy řízení často podstatně omezují hospodářskou soutěž.

Například **zjednodušené podlimitní řízení** je zahájeno na základě výzvy nejméně pěti zájemcům k podání nabídky. Prokázání plnění kvalifikace a úmysl zadat zakázku v tomto typu řízení nemusí být oznámeny neomezenému počtu dodavatelů. Z tohoto důvodu je také limitována možnost využít tento typ řízení pouze na podlimitní zakázky na dodávky a služby a podlimitní zakázky na stavební práce, jejichž hodnota nepřesáhne 10 000 000 Kč.

Naopak **jednací řízení s uveřejněním** je sice zahájeno oznámením úmyslu zadat veřejnou zakázku neomezenému okruhu uchazečů, ale na toto oznámení navazuje proces někdy i mnohakolového jednání s uchazeči. Cílem tohoto postupu je dosažení shody zadavatele a uchazeče o optimálních podmínkách plnění obsažených v nabídkách. Proto zákon o veřejných zakázkách limituje použití tohoto jednacího řízení pouze na ty situace, pro které je charakteristické, že při zahájení zadávacího řízení nelze dostatečně přesně určit povahu poptávaného předmětu plnění. Jedná se například o služby auditora nebo právníka, kdy nelze objektivně na začátku vymezit objem práce (rozsah problému) a způsob jejího provedení. Až v průběhu jednání nabízí uchazeči různá řešení zadavatelské situace a k tomu navrhnou cenu, za kterou jsou schopni práci provést.

Jednací řízení bez uveřejnění je typem řízení, které umožňuje vyzvat přímo jednoho konkrétního uchazeče k podání nabídky. Zákon o veřejných zakázkách v § 23 upravuje podmínky, za kterých lze tento typ řízení použít. Vzhledem k tomu, že podstatou tohoto typu řízení je úplná eliminace hospodářské soutěže, je nutné v souladu s rozhodovací praxí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a relevantní judikaturou vykládat naplnění podmínek pro tento typ řízení velmi restriktivně. Zadavatel je oprávněn jej použít především v případě, že veřejná zakázka může být splněna pouze jedním dodavatelem z technických a uměleckých důvodů, z důvodů ochrany výhradních práv nebo z důvodů vyplývajících ze zvláštních právních předpisů. Právě ochrana výhradních práv byla častým důvodem zadání velkých IT zakázek na rozšíření stávajících softwarových řešení pro státní správu „napřímo“. Pokud ale zadavatel sám způsobil svým jednáním pro veřejný subjekt omezující situaci (například pokud neošetřil v původní smlouvě na nákup softwaru předání zdrojových kódů), je volba tohoto typu zadávacího řízení v rozporu se zákonem. Další situace, pro kterou zákon předvídá možnost použití tohoto typu řízení, je například situace časově omezené nabídky za podstatně nižší cenu či zadání víceprací stávajícímu dodavateli v případě, že se vyskytnou objektivně nepředvídané okolnosti.

Zákon o veřejných zakázkách dále umožňuje použití jednacího řízení bez uveřejnění v případě, že je nezbytné veřejnou zakázku zadat v krajně naléhavém případě, který zadavatel svým jednáním nezpůsobil a ani jej nemohl předvídat, a z časových důvodů není možné zadat veřejnou zakázku v jiném druhu zadávacího řízení. Krajní naléhavost musí být objektivní povahy, tedy být nezávislá na vůli zadavatele. Jedná se především o situace různých přírodních a jiných katastrof. Důležité je, že tuto situaci nezpůsobil sám zadavatel svým jednáním, kdy například odkládal zadání veřejné zakázky na poslední chvíli, ačkoliv budoucí potřeby si byl dlouhou dobu vědom. Kromě naplnění intenzity krajní naléhavosti případu musí být naplněna druhá podmínka spočívající v časové tísní. Podmínka naléhavosti a současně časové tísně je splněna v těch případech, kdy zadání veřejné zakázky nejen nesnese odkladu, ale současně v případě neprovedení okamžitého zásahu hrozí vznik škody na majetku či ohrožení života a zdraví. Zvláště v oblasti nákupu zdravotnických přístrojů a techniky často bývá argumentováno touto krajní naléhavostí, avšak v mnoha případech orgán dohledu nad veřejným zadáváním tuto argumentaci nepřijme z důvodu nedbalosti zadavatele.

TÉMA 3

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

Aby společnost přežila a mohla fungovat, stanovuje si celou řadou norem, kterými se má jak v rovině jednotlivců, tak v rovině celku řídit. Zatímco v minulosti tyto normy přinášelo zejména náboženství a s ním spojená morálka, současné společnosti se převážně opírají o normy právní.

Normy by ale většinou nestačily, kdyby neexistoval účinný systém jejich vynucování. Různé skupiny norem disponují různým sankčním mechanismem. Je třeba zdůraznit, že ne každé protiprávní jednání zakládá trestní odpovědnost fyzické či právnické osoby. Řada norem, které upravují postupy veřejných institucí, je vymáhána formou správních řízení a správních postihů.

Správní řízení je i první a hlavní cestou, kterou se ubírá občan, má-li pocit, že byl úřední mocí poškozen. Typickou sankcí je pokuta. Řadu norem také nelze vymáhat jinak než formou občanskoprávních sporů, typicky jde například o ochranu spotřebitele. A pouze malý okruh norem považuje stát za tak významný a nezbytný pro své fungování, že je vymáhá sám prostřednictvím trestního práva. V případě porušení těchto norem stát přebírá jejich prošetřování a udělování sankcí, ať už se o nich dozvěděl jakkoli. Využívání trestní justice, zejména v oblasti nenásilných činů, o které se v našem případě vždy jedná, je většinou až tím posledním nástrojem, pro který musí být jasně a přesvědčivě dané důvody.

TRESTNÍ ODPOVĚDNOST

Trestní právo slouží až jako nejzazší prostředek nápravy pro případy nejvíce společensky škodlivé, kdy již nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného předpisu (např. závazky z deliktů, jakými jsou náhrada škody či vydání bezdůvodného obohacení podle zákona č. 82/2012 Sb., občanský zákoník).

Podle § 13 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), je trestným činem protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti. Pro úplnost je vhodné dodat, že trestní odpovědnost se vztahuje nejen na dokonaný čin, ale i na pokus či přípravu trestného činu, je-li příprava trestná.

Z toho vyplývá, že k naplnění trestní odpovědnosti fyzické osoby musí jít o jednání protiprávní a musí být naplněny typové znaky skutkové podstaty trestného činu (objekt, objektivní stránka, subjekt, subjektivní stránka), jejichž výčet je uveden ve zvláštní části trestního zákoníku. V neposlední řadě musí být naplněny obecné znaky uvedené v zákoně (věk, přičetnost a u mladistvých pachatelů rozumová a mravní vyspělost).

Osoby činné v zastupitelských orgánech obce (zastupitelé, radní, místostarostové, starostové) jsou podle § 127 odst. 1 písm. d) trestního zákoníku úředními osobami. Zákonodárce tímto statutem poskytuje úřední osobě na jedné straně zvýšenou ochranu (například v podobě přečinu násilí proti úřední osobě), na straně druhé ale i zvýšenou odpovědnost. Aby mohla být trestná činnost kvalifikována jako trestná činnost úředních osob (potažmo trestná činnost proti úředním osobám), musí být spáchána v souvislosti s pravomocí a odpovědností úřední osoby.

Osob činných v zastupitelských orgánech obce se týkají zejména následující trestné činy:

Trestného činu **porušení povinnosti při správě cizího majetku** podle § 220 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo poruší podle zákona jemu uloženou nebo smluvně převzatou povinnost opatrovat cizí majetek, a tím jinému způsobí škodu nikoli malou (nejméně 25 000 Kč).

Trestného činu **porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti** podle § 221 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo z hrubé nedbalosti poruší podle zákona jemu uloženou nebo smluvně převzatou důležitou povinnost při opatrování nebo správě cizího majetku, a tím jinému způsobí značnou škodu (nejméně 500 000 Kč).

Trestného činu **zneužití pravomoci úřední osoby** podle § 329 trestního zákoníku se dopustí úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch

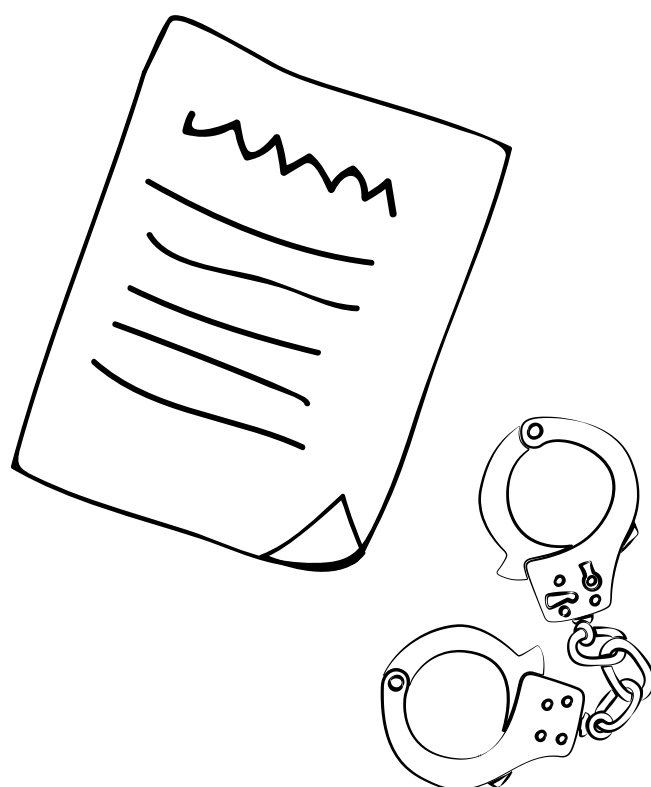
- ♦ vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu,
- ♦ překročí svou pravomoc,
- ♦ nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci.

Trestného činu **maření úkolu** úřední osoby z nedbalosti podle § 330 trestního zákoníku se dopustí úřední osoba, která při výkonu své pravomoci z nedbalosti zmaří nebo podstatně ztíží splnění důležitého úkolu.

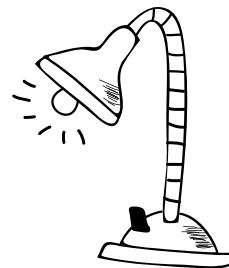
Trestného činu **přijetí úplatku** podle § 331 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek nebo kdo za uvedených okolností úplatek žádá.

Trestného činu **podplacení** podle § 332 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek nebo kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek.

Trestného činu **nepřímého úplatkářství** podle § 333 trestního zákoníku se dopustí ten, kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil.

PŘÍKLAD A JEHO ŘEŠENÍ

Sjednání výhodných podmínek splátek starostou v tomto případě nebude trestným činem, pokud k tomu byl pověřen radou obce. Zastupitelstvu obce je totiž podle § 85 zákona o obcích vyhrazeno rozhodovat o převodu nemovitého majetku. Zastupitelstvo však schvaluje toliko podstatné náležitosti kupní smlouvy, případně takové náležitosti, které považuje za zásadní (viz téma 1: Obec, její pravomoci a hospodaření s majetkem). O jiných podmínkách rozhoduje rada obce, která může k tomu pověřit obecní úřad nebo starostu, přičemž tyto orgány obce nesmějí dalšími smluvními ujednáními zasáhnout do vyhrazené pravomoci zastupitelstva obce.

Jestliže bude prokázáno, že město Vrátno ze svého rozpočtu nevynaložilo žádné prostředky na zpracování studie „Rozvoj a udržitelnost sportovních zařízení města“, přičemž studie byla zadána na pokyn starosty z prostředků získaných ze zdrojů dotace od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na tvorbu sportovní politiky regionu, jedná se o přečin zneužití pravomoci úřední osoby ve smyslu § 329 odst. 1 trestního zákoníku. O přečinu dotačního podvodu podle § 212 trestního zákoníku by se dalo uvažovat tehdy, kdyby prostředky z dotace byly použity k jinému než stanovenému účelu, k čemuž v daném případě nedošlo.

Není vyloučeno, že veřejná zakázka tím, že došlo k nezákonnému užití jednacího řízení bez uveřejnění (srov. téma 2: Veřejné zakázky), jakož i zpracování studie nepříslušným orgánem obce (srov. téma 1: Obec, její pravomoci a nakládání s majetkem), byla zadána s úmyslem zvýhodnit konkrétního uchazeče, v tomto případě společnost Stavomont Bau, s. r. o. Pro to svědčí i poznatek, že tato společnost s největší pravděpodobností bude personálně a majetkově propojena se společností Stavomont, a. s., neboť existuje spojení s osobou starosty a majitele této společnosti. Takové jednání by poté naplňovalo trestní odpovědnost fyzických osob činných v orgánu obce, který zadával předmětnou veřejnou zakázku (rada obce), to znamená trestní odpovědnost jednotlivých radních. V tomto případě je také důležité, zda je ze zápisu ze zasedání rady obce zřejmé, kteří radní se podíleli na takovém jednání, respektive hlasovali pro schválení tohoto bodu. Při naplnění výše zmíněných znaků by se jednalo o souběh přečinu zneužití pravomoci úřední osoby ve smyslu § 329 odst. 1 trestního zákoníku, s přečinem sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 256 odst. 1 trestního zákoníku.

poznámky

TÉMA 4

STŘET ZÁJMŮ

Stejně jako v osobním životě, tak i v životě osob podílejících se na výkonu veřejné správy mnohdy dochází k rozhodnutím, která mohou mít za následek kolizi různých zájmů.

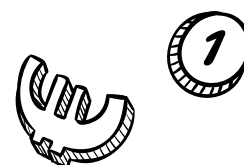
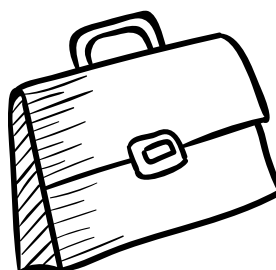
Podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) představuje střet zájmů kolizi mezi veřejnými povinnostmi a soukromými zájmy veřejného činitele, ve které mohou soukromé zájmy veřejného činitele negativně ovlivňovat výkon úředních povinností a odpovědnosti. Konflikt zájmů vzniká za situace, kdy má veřejný činitel soukromé zájmy takového charakteru, že mohou ovlivnit nestranný a objektivní výkon úředních povinností. Soukromé zájmy zahrnují jakoukoli výhodu pro veřejného činitele či jeho rodinu, blízké příbuzné, přátele nebo organizace, se kterými má či měl obchodní spolupráci, zaměstnanecké či politické vztahy. Veřejná správa moderních demokratických zemí je postavena na jednoznačném imperativu, že v případě kolize veřejného a soukromého zájmu musí veřejný činitel (úřední osoba) dát přednost sledování zájmu veřejného.

Postup předcházení a řešení střetu zájmů u vybrané skupiny osob, u kterých je možnost střetu soukromého a veřejného zájmu zvláště vysoká, upravuje zvláštní zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů. Veřejným funkcionářům ukládá povinnost vykonávat svoji funkci tak, aby nedocházelo ke střetu mezi jejich osobními zájmy a zájmy, které jsou povinni z titulu své funkce prosazovat nebo hájit. Dále je to povinnost oznamovat skutečnosti, které umožňují veřejnou kontrolu jejich činností konaných vedle výkonu funkce veřejného funkcionáře, veřejnou kontrolu majetku nabytého za dobu výkonu funkce a dalších příjmů, darů nebo jiného prospěchu získaných za dobu výkonu funkce, popřípadě finančních závazků, které veřejný funkcionář má.

Zároveň zákon o střetu zájmů upravuje omezení některých činností veřejných funkcionářů a neslučitelnost výkonu funkce veřejného funkcionáře s jinými funkcemi, stejně tak jako jejich odpovědnost za porušení povinností stanovených tímto zákonem včetně sankcí, které jim lze za porušení těchto povinností uložit.

Z výše uvedeného je zřejmé, že střet zájmů upravuje čtyři oblasti, které se navzájem prolínají:

- ♦ obecnou povinnost upřednostnění veřejného zájmu před zájmem osobním,
- ♦ oznamování skutečností za účelem kontroly možného střetu zájmů a jeho zneužití,
- ♦ neslučitelnost některých funkcí,
- ♦ odpovědnost plynoucí z porušení povinností stanovených zákonem o střetu zájmů.

VEŘEJNÍ FUNKCIONÁŘI (DLE § 2 ZÁKONA O STŘETU ZÁJMU)

- ♦ poslanec Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky,
- ♦ senátor Senátu Parlamentu České republiky,
- ♦ člen vlády nebo vedoucí jiného ústředního orgánu státní správy, v jehož čele není člen vlády (např. ředitel Národního bezpečnostního úřadu),
- ♦ předseda a inspektor Úřadu pro ochranu osobních údajů,
- ♦ předseda Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví,
- ♦ člen Rady Českého telekomunikačního úřadu,
- ♦ předseda Energetického regulačního úřadu,
- ♦ člen bankovní rady České národní banky,
- ♦ prezident, viceprezident a člen Nejvyššího kontrolního úřadu,
- ♦ veřejný ochránce práv a jeho zástupce,
- ♦ člen Rady pro rozhlasové a televizní vysílání,
- ♦ člen zastupitelstva kraje nebo člen zastupitelstva hlavního města Prahy, který je pro výkon funkce dlouhodobě uvolněn, a člen zastupitelstva kraje, který před svým zvolením do funkce člena zastupitelstva nebyl v pracovním poměru, ale vykonává funkce ve stejném rozsahu jako člen zastupitelstva kraje, který je pro výkon funkce dlouhodobě uvolněn,
- ♦ člen zastupitelstva obce, městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města a městské části hlavního města Prahy, který je pro výkon funkce dlouhodobě uvolněn, a člen zastupitelstva obce, který před svým zvolením do funkce člena zastupitelstva nebyl v pracovním poměru, ale vykonává funkce ve stejném rozsahu jako člen zastupitelstva obce, který je pro výkon funkce dlouhodobě uvolněn,
- ♦ starosta obce, místostarosta obce a členové rady obce a kraje, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni.

Kromě uvedených oblastí se zákon o střetu zájmů vztahuje i na vybrané vedoucí pracovníky, kteří nakládají s veřejnými prostředky a bezprostředně se podílejí na rozhodování při zadávání a realizaci veřejných zakázek.

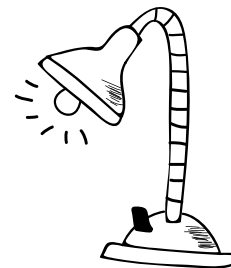
Veřejní funkcionáři jsou povinni podávat oznámení o osobním zájmu, činnostech, majetku, příjmech, darech a závazcích. Registry těchto oznámení vedou evidenční orgány.⁵ Ty umožňují nahlížet do registrů oznámení, kontrolují a prověřují plnění povinností ze strany veřejných funkcionářů. Evidenční orgán, který se z dostupných informací dozví, že se veřejný funkcionář dopustil jednání, které má znaky přestupku, oznámí takovou skutečnost bezodkladně příslušnému orgánu státní správy. Pokud veřejný funkcionář nedostojí svým shora uvedeným povinnostem, může být sankcionován pokutou až do výše 50 000 Kč.

Každý má právo na základě písemné žádosti bezplatně nahlížet do registru a pořizovat si z něj opisy a výpisy. Do registru je možné nahlížet osobně u evidenčního orgánu nebo v elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě. Výpisy a opisy evidenčního orgán neověřuje a tyto listiny nemají charakter veřejných listin. Stejně tak může každý, kdo má za to, že veřejný funkcionář porušil své výše uvedené povinnosti, podat podnět příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

Zásadní také je, že všichni veřejní funkcionáři musí při jednání orgánu, do kterého aktivně zasáhnou (např. vystoupí na jednání, předloží návrh, hlasují), oznámit svůj osobní poměr k projednávané věci. Takové oznámení je součástí zápisu, a tudíž přezkoumatelné.

⁵ Doposud platí, že evidenčním orgánem pro oznámení členů zastupitelstev, starostů, místostarostů a členů rady jsou obce s rozšířenou působností a kraje.

PŘÍKLAD A JEHO ŘEŠENÍ

Jestliže starosta nedostál svých povinností v rámci zákona o střetu zájmů a při projednávání prodeje neoznámil, že má v tomto případě osobní zájem na prodeji konkrétnímu subjektu (společnosti Stavomont Bau, s. r. o.), jedná se o přestupek ve smyslu § 23 odst. 1 písm. a) zákona o střetu zájmů. Za tento přestupek je možno uložit pokutu až do výše 50 000 Kč.

Tato informace se dá ověřit ze zápisu z jednání zastupitelstva obce. Pokud by tak starosta neučinil, lze dát podnět příslušnému obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

Aby předmětné jednání nabylo intenzity naplňující trestní odpovědnost starosty, muselo by být prokázáno, že starosta úmyslně zamlčel okolnosti o svém dřívějším podnikání s majitelem předmětné společnosti, z čehož stále profituje, za účelem zvýhodnění této společnosti, popřípadě ke svému vlastnímu prospěchu. Při prokázání těchto skutečností by šlo o přečin zneužití pravomoci úřední osoby ve smyslu § 329 odst. 1 trestního zákoníku.

Z hlediska zadání veřejné zakázky bude zásadní, zda byl starosta členem hodnotící komise. V tomto případě by na něj nedopadal přímo zákon o střetu zájmů, nýbrž zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, který stanoví, že členové hodnotící komise nesmějí být ve vztahu k veřejné zakázce a k uchazečům podjatí, což mimo jiné znamená, že nesmějí mít osobní zájem na zadání veřejné zakázky a s uchazeči je nesmí spojovat osobní ani pracovní či jiný obdobný poměr.

poznámky

TÉMA 5

PŘÍSTUP K INFORMACÍM

Právo na informace je jedním ze základních politických práv a je spolu se svobodou projevu zakotveno v Listině základních práv a svobod.⁶ Zde je také uvedeno, že státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Na právo na informace je tedy třeba nahlížet jako na důležitý atribut demokratické politiky.

ZÁKON O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM A JEHO VYUŽITÍ

Praktické aspekty svobodného přístupu k informacím upravuje zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. Jeho základním účelem je zajištění práva veřejnosti na přístup k informacím veřejného sektoru, s výjimkou těch, které zákon výslovně uvádí. Tomuto právu na druhé straně odpovídá povinnost povinných subjektů poskytovat informace ze své působnosti, a to v intencích cílů stanovených směrnicí Evropského společenství a čl. 17 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

KDO JE POVINNÝ SUBJEKT A CO SE POVAŽUJE ZA INFORMACI PODLE ZÁKONA?

Mezi povinné subjekty patří:

- ♦ **státní orgány:** prezident ČR, vláda, ministerstva a další ústřední orgány státní správy, soudy, státní zastupitelství, veřejný ochránce práv, Česká národní banka, Nejvyšší kontrolní úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Český statistický úřad atd.,
- ♦ **územní samosprávné celky a jejich orgány:** hlavní město Praha, jednotlivé městské části, kraje, městské obvody statutárních měst, obce a jejich orgány (zastupitelstvo, rada, finanční a kontrolní výbor apod.),
- ♦ **veřejné instituce:** instituce, které byly zřízeny zákonem (nebo např. územním samosprávným celkem), naplňují veřejný účel, jejich pravomoc a působnost jsou vymezeny zákonem, kontrolu a dozor jejich činnosti vykonává stát. Typicky se jedná o veřejné školy, nemocnice, státní podniky, dobrovolné svazky obcí a další, např. ČEZ, a. s., Státní pozemkový fond, Česká televize, Univerzita Karlova, Česká advokátní komora, Dopravní podnik hl. m. Prahy atd.,
- ♦ **subjekty vrchnostensky rozhodující o právech a povinnostech právnických a fyzických osob** v oblasti veřejné správy pouze v rozsahu této jejich rozhodovací činnosti, např. rybářská stráž.

⁶ Zákon č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

Aby se jednalo o informaci tak, jak ji definuje zákon, musí se jednat o určitý obsah nebo jeho část a musí být zachyceny takovým způsobem, aby se daly v identické podobě znovu zajistit. Proto pokud například z ústního jednání nebyl pořízen záznam, pak jej z logiky věci nelze ani jako informaci poskytnout a nejedná se o informaci podle zákona.

POVINNÉ ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ

Zákon vymezuje okruh tzv. **povinně zveřejňovaných informací**, které musí povinný subjekt poskytnout i bez žádosti. Smyslem povinně zveřejňovaných informací je, aby mohla veřejnost snadno získat základní množství údajů, aniž by o ně musela žádat jednotlivě. Takto jsou zveřejňovány informace charakterizující povinný subjekt, postup při vyřizování podání občanů, výčet základních právních předpisů, jimiž se povinný subjekt řídí, jakož i základní informace týkající se realizace zákona o svobodném přístupu k informacím (sazebník úhrad za poskytování informací apod.).

Ostatní informace se poskytují na základě žádosti o poskytnutí informací, přičemž povinnému subjektu nic nebrání zveřejnit je z vlastního podnětu – zákon o svobodném přístupu k informacím naopak takovou vlastní iniciativu výslovně předpokládá.

V případě, že jsou poskytnuty informace na základě žádosti, zákon stanoví publikační povinnost. Ta ukládá povinnému subjektu zveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup jak samotnou žádost, tak odpověď na ni. Aby bylo možné činnost povinných subjektů v oblasti poskytování informací vyhodnotit, zpracovává každý povinný subjekt nejpozději k 1. březnu výroční zprávu, v níž uvádí počet žádostí, odvolání a stížností, které obdržel, počet rozhodnutí, která vydal, a další informace, které se zákonem a jeho realizací souvisejí.

KTERÉ INFORMACE JSOU ZÁKONEM CHRÁNĚNY?

Na druhou stranu zákon o svobodném přístupu k informacím stanoví i řadu omezení, kdy povinný subjekt informaci neposkytne. Jedná se o případy utajovaných informací podle **zákona o ochraně utajovaných informací**: informace obsahující osobní údaje, obchodní tajemství, majetkové poměry, informace vzniklé bez použití veřejných prostředků, informace o probíhajícím trestním řízení, plnění úkolů zpravodajských služeb, rozhodovací činnosti soudů s výjimkou pravomocných rozsudků a podobně.

Zákon o svobodném přístupu k informacím upravuje i specifické informace vztahující se k vnitřním pokynům a personálním předpisům povinného subjektu, nové informace vzniklé při přípravě rozhodnutí a informace poskytnuté NATO nebo Evropskou unií, které jsou v zájmu bezpečnosti státu. Jejich poskytnutí závisí pouze na volné úvaze povinných subjektů. V situacích, kdy se uplatňuje správní uvážení, je nezbytné, aby povinný subjekt dostatečně odůvodnil, proč v daném případě přistoupil k omezení práva na informace a proč v konkrétním případě převažuje zájem na ochraně informací nad právem na jejich poskytnutí.

PROCES POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ

Zákon o svobodném přístupu k informacím podrobně upravuje procesní postup poskytování informací včetně opravných prostředků, mezi něž patří **odvolání proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti** a **stížnost na postup** povinného subjektu. Podstatná část zákona upravuje důvody pro odmítnutí žádosti. V těchto případech musí povinný subjekt vydat rozhodnutí o odmítnutí žádosti, které je správním rozhodnutím, a musí tedy obsahovat všechny náležitosti předepsané správním řádem.

ŽÁDOST O POSKYTNUTÍ INFORMACÍ

Žadatelem o informace může být každá **fyzická** nebo **právnícká** osoba. Žádost lze podat **ústně** i **písemně**, ať již v listinné nebo elektronické podobě.

Ústně podaná žádost by měla být příslušným dotazovaným zaměstnancem vyřízena ihned za předpokladu, že požadovaná informace spadá do okruhu jím vyřizované agendy, může být poskytnuta s ohledem na informace chráněné zákonem a její poskytnutí nevyžaduje dlouhodobé vyhledávání.

Klientům naší právní poradny doporučujeme, aby se na povinné subjekty obraceli písemnou formou, a to z následujícího důvodu: jednoznačně tak lze určit den podání žádosti, od kterého počíná běžet lhůta k poskytnutí informace (v listinné podobě doporučeně s dodejkou prostřednictvím České pošty nebo elektronicky prostřednictvím datové zprávy).

V případě ústně podané žádosti navíc nemusí povinné subjekty vydávat rozhodnutí o odmítnutí žádosti, čímž žadatel ztrácí možnost bránit se příslušnými opravnými prostředky, a nezbyvá než podat žádost znovu v písemné podobě.

Žádost je podána dnem, kdy ji povinný subjekt obdržel, a od tohoto dne počíná běžet **lhůta 15 dnů** k poskytnutí informací. Aby mohla být písemná žádost o informace vyřízena v režimu zákona, je nezbytné splnění formálních náležitostí.

Ze žádosti musí být patrné, kterému povinnému subjektu je určena a že se žadatel domáhá poskytnutí informací ve smyslu zákona o svobodném přístupu k informacím („Žádám na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů o poskytnutí níže specifikovaných informací.“).

Fyzická osoba uvede jméno, příjmení, datum narození, adresu místa trvalého pobytu nebo, není-li přihlášena k trvalému pobytu, adresu bydliště a adresu pro doručování, pokud se liší od adresy místa trvalého pobytu nebo bydliště.

Právnícká osoba uvede název, identifikační číslo osoby, adresu sídla a adresu pro doručování, pokud se liší od adresy sídla. Adresou pro doručování se rozumí též elektronická adresa.

Povinný subjekt je ze závažných důvodů oprávněn lhůtu k poskytnutí informací prodloužit, maximálně však o 10 dnů. O prodloužení lhůty musí být žadatel prokazatelně informován.

OPRAVNÝ PROSTŘEDEK: ODVOLÁNÍ

Povinný subjekt může informaci na základě žádosti poskytnout nebo vydat rozhodnutí o odmítnutí žádosti, ať už zčásti nebo v plném rozsahu. Je-li žádost rozhodnutím odmítnuta, je příslušným opravným prostředkem odvolání. Odvolání může být žadatelem sděleno ústně, přičemž povinný subjekt musí toto sdělení zaprotokolovat, nebo písemně v listinné nebo elektronické podobě (se zaručeným elektronickým podpisem nebo do datové schránky).

Lhůta, v níž je nutné odvolání podat, je 15 dní ode dne oznámení rozhodnutí o odmítnutí žádosti. Odvolání se podává u téhož povinného subjektu, který vydal rozhodnutí o odmítnutí žádosti a který jej, pokud sám odvolání plně nevyhoví, spolu s kompletním spisovým materiálem postoupí nadřízenému orgánu. Ten o odvolání následně rozhodne.

Nadřízený orgán do 30 dnů od doručení:

- ♦ odvolání zamítne,
- ♦ rozhodnutí zruší a řízení zastaví,
- ♦ rozhodnutí sám změní,
- ♦ rozhodnutí zruší a věc vrátí povinnému subjektu k novému projednání.

OPRAVNÝ PROSTŘEDEK: STÍŽNOST

Stížnost jako opravný prostředek přichází v úvahu, jestliže žadatel nesouhlasí s vyřízením žádosti odkazem na zveřejněnou informaci; ve lhůtě neobdržel informace ani rozhodnutí o odmítnutí žádosti; obdržel informaci pouze zčásti, aniž o zbytku žádosti bylo vydáno rozhodnutí; nesouhlasí nebo nesouhlasí s výší požadované úhrady.

Po formální stránce jsou na stížnost kladeny stejné požadavky jako na odvolání. Další podobnost lze spatřovat v tom, že se stížnost podává u povinného subjektu, proti jehož rozhodnutí nebo nečinnosti směřuje. Čím se však liší, je lhůta pro podání, která činí **30 dnů** ode dne doručení sdělení povinného subjektu nebo ode dne, kdy marně uběhla lhůta k poskytnutí informace. Povinný subjekt v tomto případě postoupí věc spolu se spisovým materiálem nadřízenému orgánu.

Nadřízený orgán do 22 dnů od doručení stížnosti:

- ♦ postup povinného subjektu potvrdí,
- ♦ povinnému subjektu přikáže, aby žádost vyřídil,
- ♦ usnesením věc převezme a informaci poskytne sám nebo vydá rozhodnutí o odmítnutí žádosti (tento postup nelze použít vůči orgánům územních samosprávných celků při výkonu samostatné působnosti),
- ♦ potvrdí výši požadované úhrady,
- ♦ výši úhrady sníží (tento postup nelze použít vůči orgánům územních samosprávných celků při výkonu samostatné působnosti),
- ♦ povinnému subjektu přikáže, aby ve stanovené lhůtě, která nesmí být delší než 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí nadřízeného orgánu, zjednal nápravu, jde-li o úhradu nebo odměnu za poskytnutí informace územním samosprávným celkem v samostatné působnosti.

REKAPITULACE LHŮT VE DNECH PODLE ZÁKONA O SVOBODNÉM PŘÍSTUPU K INFORMACÍM:

Postup	Lhůta (počet dnů)
Poskytnutí informací	15
Rozhodnutí o odmítnutí žádosti	15
Zveřejnění informace způsobem umožňujícím dálkový přístup	15
Výzva k doplnění žádosti	7
Prodloužení lhůty k poskytnutí informace	10
Odložení žádosti	7
Podání odvolání	15
Podání stížnosti na postup povinného subjektu	30
Rozhodnutí o dovolání (15 dnů k postoupení + 15 dnů k rozhodnutí)	30
Rozhodnutí o stížnosti (7 dnů k postoupení + 15 dnů k rozhodnutí)	22

NÁKLADY NA POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ A JEJICH ÚHRADA

Za poskytnutí informací je povinný subjekt oprávněn žádat úhradu. Ta nesmí přesáhnout výši nákladů spojených s pořízením kopií, opatřením technických nosičů dat a s odesláním informací žadateli. Povinný subjekt může žádat i úhradu za mimořádně rozsáhlé vyhledání informací.

V případě, že bude povinný subjekt za poskytnutí informace požadovat úhradu, musí tuto skutečnost spolu s výší úhrady písemně oznámit žadateli, a to ještě před poskytnutím informace. Z oznámení musí být zřejmé, na základě kterých skutečností a jakým způsobem byla výše úhrady povinným subjektem vyčíslena. Pokud povinný subjekt vůči žadateli oznamovací povinnost nesplní, nemá nárok na úhradu nákladů. Stejnou sankcí je povinný subjekt potrestán v případě, že nezveřejní sazebník úhrad za poskytování informací, který se řadí mezi povinně zveřejňované informace, a stanovuje jednotkové sazby za jednotlivé úkony a použité prostředky.

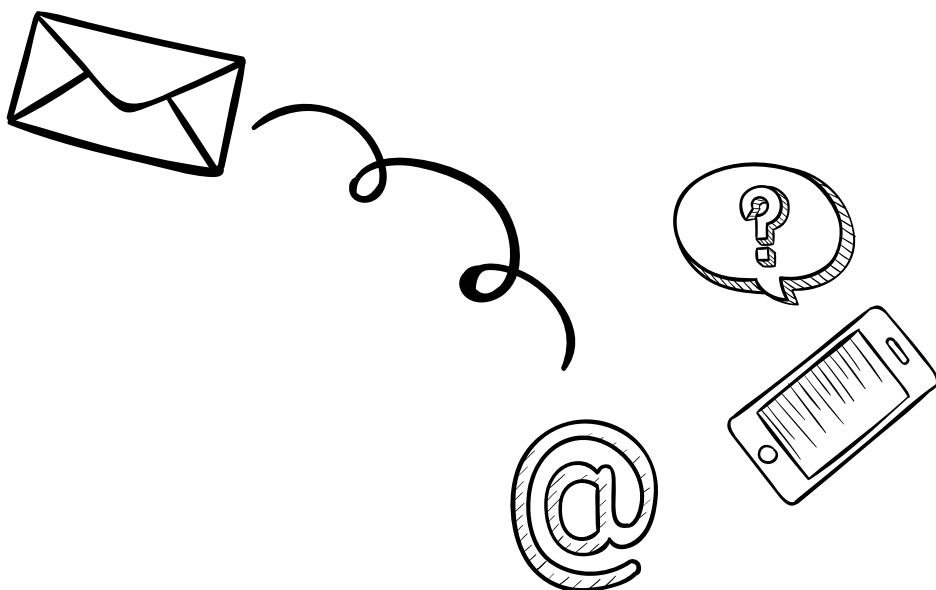
Poskytnutí informace je podmíněno zaplacením požadované úhrady, a to do 60 dnů ode dne oznámení výše požadované úhrady. Pokud žadatel úhradu nezaplatí, povinný subjekt žádost odloží.

Na druhou stranu nelze zákon o svobodném přístupu k informacím obcházet. Je nepřípustné, aby žadatel na výzvu povinného subjektu k úhradě nákladů za mimořádně rozsáhlé vyhledávání informací 60 dní nereagoval a poté si prostřednictvím jiné osoby podal žádost novou, protože povinný subjekt již informace vyhledal. Z hlediska úhrady nákladů je informace vyhledána až ve chvíli, kdy byly uhrazeny náklady na její vyhledání. V uvedeném příkladu tak náklady budou účtovány spřízněné osobě a až poté budou informace zveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup. Podobně je tomu i v případě tzv. štěpených žádostí, kdy lze požadavek úhrady uplatnit v souhrnu.

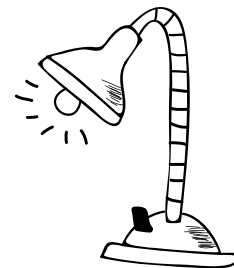
INFORMACE POSKYTOVANÉ ZASTUPITELI, JEJICH ROZSAH A ZPŮSOB VYŘÍZENÍ

Ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, vyplývá zastupiteli obce z výkonu jeho funkce právo požadovat od zaměstnanců obecního úřadu a právnických osob, které obec založila nebo zřídila, **informace, které s výkonem jeho funkce souvisejí**. Jedná se o informace, které vypovídají o samostatné působnosti obce, a o informace vypovídající o výkonu přenesené působnosti obce svěřené zastupitelstvu, tedy veškeré informace, které zastupitel potřebuje k tomu, aby mohl odpovědně hlasovat a podílet se na rozhodování o vlastním směřování obce. Obecní zřízení stanovuje lhůtu k poskytnutí informací zastupiteli na základě žádosti na 30 dnů.

Obecní zřízení neupravuje způsob vyřízení zastupitelovy žádosti o informace. Podpůrně se proto k vyřízení žádosti zastupitele použije zákon o svobodném přístupu k informacím.

PŘÍKLAD A JEHO ŘEŠENÍ

Poskytnutí informací lze zpoplatnit, úhrada však musí být žadateli před poskytnutím informací písemně oznámena a musí být zdůvodněn způsob vyčíslení. Není-li splněna některá z těchto podmínek nebo zdůvodnění neodpovídá sazebníku úhrad, je nutné obrátit se na nadřízený orgán, v tomto případě na kraj, se stížností na postup povinného subjektu. Vůči zastupiteli lze úhradu uplatnit pouze v odůvodněných případech, kdy poskytnutí informací skutečně podstatně zatěžuje obec personálně i materiálně, zvláště za situace, kdy je možné informace poskytnout elektronicky, ale zastupitel trvá na poskytnutí informací v listinné podobě (například poskytnutí informací na flash disku oproti vlastnímu tisku v rozsahu 1 000 stran).

Obsahuje-li e-mail všechny formální náležitosti předepsané zákonem, hledí se na něho jako na oficiální žádost o informace podle zákona.

Je-li jednomu subjektu informace poskytnuta, nelze jinému rovnocennému subjektu tutéž informaci odmítnout. K žadatelům je nutné přistupovat stejným způsobem. Proto odmítnutí poskytnutí informací, které již byly vydány, nepřípadá v úvahu a je nutné obrátit se na nadřízený orgán prostřednictvím odvolání proti rozhodnutí povinného subjektu. Nicméně je nutno dodat, že v rozdílném rozsahu se poskytují informace zastupiteli obce a obyvateli obce či se jinak přistupuje k žadateli, který svými žádostmi zneužívá zákon o svobodném přístupu k informacím.

V popsané situaci tedy pan Hrdina může obdržet kompletní informace bez omezení, která platí pro běžné občany, s tím, že by neměl dále šířit ty části, které podléhají ochraně (např. pokud by se v dokumentu vyskytly osobní údaje, obchodní tajemství). Zároveň má člen zastupitelstva právo, aby jeho přístup k informacím nebyl nijak omezován ve srovnání s občany. Ani úhrada vůči zastupitelům není v tomto případě nijak právně podložena, jelikož je materiál pro výkon jejich funkce důležitý a svým rozsahem přiměřený.

Naopak obec musí náležitě zdůvodnit, proč si vůči občanům vyhradila prodloužení lhůty z 15 na 25 dnů a proč požaduje úhradu ve výši 1 000 Kč (např. za kopie či rozsáhlé vyhledávání informací). Obecně však tento postup možný je.

poznámky

TÉMA 6

OTEVŘENÁ DATA

V dnešní době, kdy je internetové připojení součástí téměř každé domácnosti, je hledání informací mnohem rychlejší a dostupnější. Otevřené zdroje nabízejí velkou škálu možností a je pouze na nás, které z nich si zvolíme. Vlastní analytickou činností si občan může prověřit rozpočet obce, konkrétní dotaci či informace o veřejných zakázkách. Z veřejných zdrojů se dá vyčíst mnohé, a nalezneme-li průsečík mezi věrohodným a nám vyhovujícím, můžeme svůj zájem o veřejné dění po obsahové i formální stránce realizovat z pohodlí domova.

Máme několik možností, jak otevřené zdroje rozdělovat. Z velké části se jedná o to, zda do své vlastní analýzy budeme schopni investovat nejenom čas, ale i peníze. Zdroje lze tedy rozdělit do dvou velkých skupin: placených a neplacených. Ne vždy znamená, že je neplacený horší, a naopak.

Další dělení je na zdroje, které nám poskytuje veřejná správa nebo komerční či neziskové organizace. Portály nabízejí vlastní přidanou hodnotu, ale zároveň se obsahově nevylučují.

V neposlední řadě je nutné si stanovit, co vlastně hledáme a na jakou oblast se chceme zaměřit. Odrasovým mýstkem pro takové hledání je nalezení identifikačního čísla (IČ, někdy uváděno i jako IČO), které nám spolehlivě určí subjekt, který jsme si na začátku vymezili (v případě fyzických osob nám stejnou měrou poslouží adresa trvalého bydliště). Nejrychleji najdeme toto číslo v kontaktech instituce. Dále paušálně pro veškeré vyhledávání na internetu platí přesnost nebo alespoň blízkost klíčových slov, podle kterých jsme schopni rozpoznat to, co hledáme.

REJSTRÍKY SUBJEKTŮ (FYZICKÝCH I PRÁVNICKÝCH OSOB)

Provozované veřejnou správou:

ARES (Administrativní registr ekonomických subjektů) – informační systém, který umožňuje efektivní vyhledávání ekonomických subjektů registrovaných v České republice. Portál funguje bezplatně pod záštitou Ministerstva financí. Umožňuje nahlédnout do různých rejstříků týkajících se ekonomického fungování společnosti (např. údaje z registru plátců DPH).

Justice.cz (obchodní rejstřík) – oficiální portál českého soudnictví, který odkazuje na veřejný rejstřík, insolvenční rejstřík a ekonomické dokumenty. Pomocí IČ se lze tedy snadno dostat k úplnému výpisu z obchodního rejstříku a Sbírkám listin.

Provozované komerčně:

BizGuard – placená aplikace na vizualizaci vztahů vlastníků, která vyžaduje instalaci. Tuto aplikaci poskytuje společnost Bisnode, která za pomoci veřejných rejstříků vytváří přehledný systém síťování vlastnických vztahů. Pro aplikaci je vytvořena příručka, která popisuje fungování obsáhlého systému.

Daty.cz – placený portál shromažďující informace o firmách a jejich aktivitách. Běžný občan či podnikatel může sledovat změny na trhu, které ovlivňují konkurenceschopnost či platební schopnost daných subjektů.

Detail.cz – portál kompletace několika veřejných zdrojů, které by měly sloužit k souhrnnému popsání firem a osob. Rejstřík je napůl placený; první fáze je zdarma, pokud se uživatel registruje do systému.

Podnikani.cz – neplacený portál pro vizualizaci vztahů právnických a fyzických osob. Musíme si zde být jisti, kterou fyzickou či právnickou osobu hledáme, a ověřit si nejlépe údaje, jako je např. aktuální adresa. Tento portál však neručí za aktuálnost a je lepší si dohledané informace ověřit.

Provozované neziskovým sektorem:

NašiPolitici.cz – rejstřík politických subjektů, který zobrazuje působnost (i předešlou) politicky činných osob a mapu jejich vztahů. Webové stránky dále obsahují kauzy a analytickou činnost vztahující se k politickému prostředí v České republice.

VIZUALIZACE ROZPOČTŮ VEŘEJNÉ SPRÁVY A POLITICKÝCH STRAN

Provozované veřejnou správou:

Monitor.statnipokladna.cz – jeden z portálů otevřených dat Ministerstva financí, kde lze bezplatně pomocí sestav kontrolovat hospodaření na všech úrovních státní správy a samosprávy. Sestavy mohou být obtížným začátkem, ale při omezení v počtu řádků dávají výsledky, které jasně specifikují finanční a účetní ukazatele.

Provozované neziskovým sektorem:

PolitickeFinance.cz – portál určený k přehledné prezentaci informací o hospodaření politických stran. Přes výběr strany je možné dostat se k dárcům, u kterých se zobrazí jejich dárcovská aktivita.

Rozpocetverejne.cz – portál, na kterém nalezneme hospodaření vybrané obce od roku 2010. Přehledné neplacené shrnutí příjmů a výdajů dané obce, jež je doplněno o kruhové grafy a podrobnosti o financování a hospodaření.

DATABÁZE PŘIDĚLENÝCH DOTACÍ

Provozované veřejnou správou:

IS CEDR – registr, který nabízí informace o poskytnutých dotacích a informace pro poskytovatele. Nejedná se pouze o dotace, ale také o poskytování finančních prostředků ze státního rozpočtu, prostředků Evropské unie a dalších finančních mechanismů.

Dotinfo.cz, lsvav.cz – veřejné registry informující o účelových a institucionálních podporách, které jsou vypláceny z veřejných prostředků.

Provozované neziskovým sektorem:

FondyEU.eu – projekt zaměřený na transparentnost informací ohledně přijímaných podpor ze strukturálních fondů Evropské unie. Neplacená alternativa, která jednoduchým a přehledným způsobem spojuje příjemce dotace, projekty, veřejné zakázky a nabízí vizualizaci vztahů odkazujících na politické prostředí.

VEŘEJNÉ ZAKÁZKY: ZADÁVACÍ ŘÍZENÍ, ZADAVATELÉ, DODAVATELÉ

Provozované veřejnou správou:

Vestnikverejnychzakazek.cz – neplacený portál, kde podle dostupných údajů můžeme efektivně najít hledanou zakázku a zobrazit fázi zadávacího řízení a další specifické parametry.

Provozované neziskovým sektorem:

VsechnyZakazky.cz – pracovně jednoduchý a neplacený nástroj, kterým lze podle veřejné zakázky, zadavatele či dodavatele dohledat potřebné informace o veřejných zakázkách od roku 2010. Tyto informace je možné zobrazit jako sestavu podle let a pozorovat vývoj sledovaných dat.

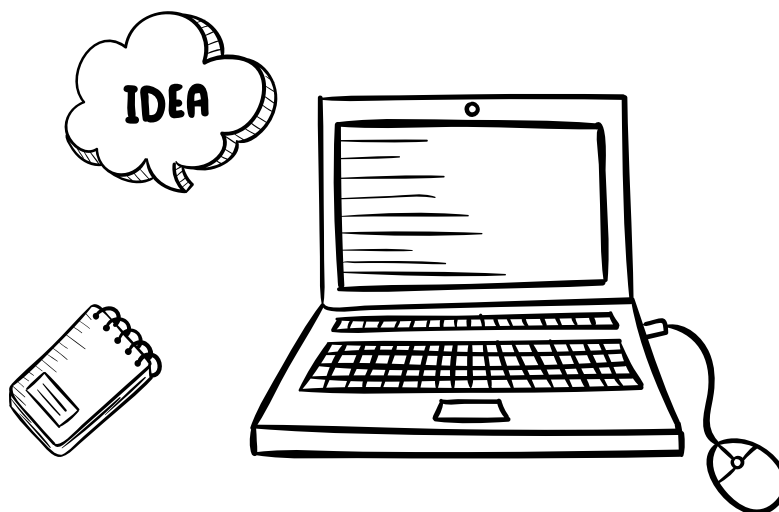
MONITORING MÉDIÍ

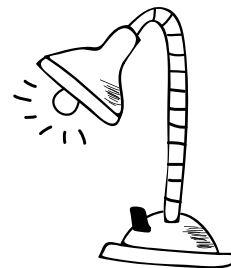
Monitora, IBM i2 Analyst's Notebook, Newton – komerčně provozované portály, které jsou placenou alternativou k nalezení souhrnných informací po zadání specifických parametrů. Neplacenou možností je např. **News.google.cz**, kde je možné zadávat požadované parametry.

Každý program či portál má svou specifickou funkci a jedinečný model ovládání. Pro někoho se mohou jevit obtížné tabulkové sestavy a pro jiného obsahové analýzy. V první řadě je důležité si uvědomit, že s těmito programy je potřeba se seznámit a zjistit, zda jejich prostřednictvím skutečně dohledáme požadovanou informaci a s jakou vypovídací hodnotou.

Samozřejmě výše uvedený výčet není vyčerpávající. Jde o elementární přehled portálů, které nabízejí základní a uživatelsky nenáročné možnosti analýzy.

PŘÍKLAD A JEHO ŘEŠENÍ

Jak postupovat u obce Vrátno? Prvním krokem je vyhledat si webové stránky samotné obce a dohledat kontaktní údaje, které poslouží jako identifikace. První důležitou informací je IČ samotné obce a následné kontaktní údaje na její zastupitele. Při zaměření na starostu města Pavla Uličného jde o kontaktní údaje fyzické osoby.

V druhém kroku půjde o to, zda se v zastupitelstvu nekoná účelové rozhodování ohledně prodeje pozemků a hlasování zastupitelstva. Zjistíme si tedy kontakty, které se často opakují v okruhu starosty. V tomto ohledu je stěžejní firma Stavomont, lidé z místního fotbalového klubu Slovan a společnost PreissWasserhausKühlers. V této činnosti nám pomohou portály, které jsou zaměřeny na rejstříky subjektů, kde ověříme, kdo a jaká jména dalších společností se objevují ve zmíněných okruzích. Při důkladnějším pátrání nám může posloužit jeden z programů na síťování vztahů, např. BizGuard (placený, komerční), ze kterého zjistíme, zda jméno Pavla Uličného určitým způsobem nefigurovalo nebo aktuálně nefiguruje v majetkových účastech či vlastnických strukturách, které by nasvědčovaly účelovému hlasování a pochybnému rozhodování v zastupitelstvu obce.

Z monitoringu médií můžeme dohledat, zda investigativní žurnalistika byla v tomto okruhu osob a firem aktivní a co vše k našemu případu bylo zveřejněno. Tyto skutečnosti můžeme různými kanály vzájemně ověřit či vyvrátit.

Informace uváděné soukromým subjektem vůči veřejné správě nemusí být zcela přesné a úplné a nelze s nimi pracovat jako s informací z oficiálního zdroje. Mohou však sloužit jako důležitá indicie, se kterou lze konfrontovat město. Zároveň je potřeba zvažovat povahu konkrétního zdroje. V našem případě jde o renomovanou poradenskou společnost, která si kvůli hrozbě poškození reputace a obchodních aktivit nemůže dovolit veřejně prezentovat skutečnosti, které nejsou pravdivé. Lze proto říci, že relevance těchto informací je vysoká.

poznámky

TÉMA 7

VYSTOUPENÍ NA JEDNÁNÍ ZASTUPITELSTVA

*V první kapitole jsme upozornili, že volení představitelé obcí mají v řadě případů velmi široké pole působnosti při nakládání s veřejným majetkem a veřejnými financemi. Tato dispozice je limitována zejména **naplňováním veřejného zájmu**. Praktické naplnění tohoto vztahového termínu se však těžko hledá. Proto je klíčovým nástrojem otevření dispozičních záměrů oponentuře veřejnosti (zveřejňování těchto záměrů je podrobně uvedeno v tématech 1 a 5). I v době rozmachu elektronických komunikací je však velmi důležitým nástrojem osobní účast při projednávání záměrů na jednání zastupitelstva a vyslovení svého názoru přímo v této diskusi.*

AKTIVNÍ ÚČAST OBČANA NA JEDNÁNÍ ZASTUPITELSTVA OBCE

Každý občan má ze zákona právo obracet se na své zastupitele a být přítomen zasedání zastupitelstva. Ustanovení § 93 odst. 2 zákona o obcích stanoví jako základní podmínku pro konání zasedání zastupitelstva obce **požadavek, aby bylo veřejné**. K tomu upravuje určité povinnosti, zejména povinnost zveřejnit informaci o připravovaném zasedání podle § 93 odst. 1 zákona o obcích.

O zasedání zastupitelstva lze tedy hovořit pouze v případě, že bylo **řádně svoláno** a je **veřejné**.

Občané mají právo vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva obce k návrhu jejího rozpočtu a závěrečného účtu (a samozřejmě do nich nahlížet). Kromě toho mohou občané požadovat projednání určité záležitosti radou nebo zastupitelstvem obce. Při určitém počtu podpisů tak musí rada nebo zastupitelstvo učinit do 60, resp. 90 dnů. Stejná oprávnění mají i vlastníci nemovitostí na území obce.

Realizace práva vyjádřit se k projednávaným věcem není detailně upravena. Podrobnosti výkonu tohoto práva by měly být stanoveny v jednacím řádu, který by však jeho výkon neměl nepřipustně omezovat.

Občan musí mít právo vyjádřit se k aktuálně projednávané věci, která je konkrétním bodem programu zasedání. Není tedy možné odložit vyjádření občana až na závěr zasedání, neboť v této době již může být schváleno usnesení vztahující se ke konkrétní věci, k níž se chtěl občan vyjádřit.

Občan je oprávněn hovořit pouze k projednávané věci. Jestliže jeho vystoupení věcně nesouvisí s projednávaným bodem, je možné mu odejmout slovo.

TÉMA 8

MÍSTNÍ REFERENDUM

Jedním z nástrojů, jak umožnit občanům přímou správu veřejných věcí, které náleží do samostatné působnosti obce, je místní referendum. Podstatné je, že o konání místního referenda může rozhodnout nejen zastupitelstvo obce jako nejvyšší orgán samosprávy, ale vyhlášení místního referenda si mohou občané také vynutit „zdola“. Pokud se následně hlasování v referendu zúčastní požadovaný počet oprávněných voličů, přijaté rozhodnutí je pro orgány obce závazné. Místní referendum je upraveno v zákoně č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých dalších zákonů.

POTŘEBNÁ ÚČAST OBČANŮ

V případě úvah o konání místního referenda je třeba vždy důsledně zvážit, zda je reálná šance referendem záměru zastupitelstva zabránit, tj. zda je **dostatek času k přípravě** (i s ohledem na případné obstrukce ze strany orgánů obce), zda lze předpokládat **požadovanou účast občanů** a zda je možné **naformulovat otázku** tak, aby odpovídala zákonným ustanovením a byla následně vymahatelná. Bez splnění těchto základních předpokladů nemá smysl místní referendum iniciovat.

Místní referendum je podle zákona platné, pokud se ho účastní alespoň 35 % voličů (§ 48 odst. 1). Požadavek na účast 35 % voličů je poměrně vysoký, uvážíme-li nízkou průměrnou účast v komunálních volbách (např. v roce 2014 byla účast 44,46 % voličů a v některých obcích stěží překročila 30 %). Výsledek referenda, které voliče nepřiláká v dostatečném množství, je neplatný a pro vedení obce nezávazný. Rozhodnutí občanů v referendu je závazné, pouze pokud se pro něj vyslovila většina hlasujících a zároveň alespoň 25 % všech voličů.

SPRÁVNÁ FORMULACE OTÁZKY

Správná formulace otázky představuje základní předpoklad úspěchu místního referenda. Zákon o místním referendu v zásadě umožňuje konat místní referendum o jakékoli otázce, která patří do samostatné působnosti obce (§ 6), přičemž výjimky z tohoto pravidla jsou výslovně uvedeny v § 7.

Problémy při formulaci otázky mohou nastat:

- ♦ s omezením, že otázka musí spadat do samostatné působnosti obce (§ 6);
- ♦ s posouzením, zda se nejedná o některou z výjimek, tj. o otázku, o které referendum konat nelze, ačkoli do samostatné působnosti obce spadá (§ 7);
- ♦ s požadavkem, aby otázka byla položena jednoznačně a dalo se na ni odpovědět ANO x NE (§ 8 odst. 3 zákona);
- ♦ jestliže by otázka položená v místním referendu byla v rozporu s právními předpisy nebo jestliže by rozhodnutí v místním referendu mohlo být v rozporu s právními předpisy.

Právní předpisy stanoví, že referendem nelze řešit:

- ♦ **místní poplatky a rozpočet obce nebo statutárního města;**
- ♦ **zřízení nebo zrušení orgánů obce nebo statutárního města a jejich vnitřní uspořádání;**
- ♦ volbu a odvolání starosty nebo primátora, místostarosty nebo náměstka primátora, členů rady obce, města, statutárního města, městského obvodu nebo městské části a dalších členů zastupitelstva obce, zastupitelstva statutárního města i volených nebo jmenovaných členů dalších orgánů obce a statutárního města;
- ♦ případy, kdy se o položené otázce rozhoduje ve zvláštním řízení. Toto omezení se vztahuje pouze na řízení, ve kterém obec rozhoduje v samostatné působnosti, např. o některých přestupcích nebo o poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Referendum lze konat o změně územního plánu nebo obecně o výstavbě v určité lokalitě. Stejně tak lze konat referendum o investici, o které obec rozhoduje v samostatné působnosti, bez ohledu na to, že podmínkou uskutečnění záměru je i účast obce v jiném správním řízení, např. stavebním;
- ♦ uzavření veřejnoprávních smluv k výkonu přenesené působnosti;
- ♦ schválení, změnu nebo zrušení obecně závazné vyhlášky obce. Zákaz se vztahuje pouze na samotný akt schválení vyhlášky. Nic tedy nebrání tomu, aby se občané v referendu vyslovili k obsahu vyhlášky, například aby požadovali zákaz provozu výherních hracích přístrojů v určité lokalitě nebo na celém území obce, či se vyjádřili k veřejné zeleni nebo užívání zařízení sloužících potřebám veřejnosti;
- ♦ případy, jestliže od platného rozhodnutí v místním referendu do podání návrhu na konání místního referenda v téže věci neuplynulo 24 měsíců.

Jednoznačnost otázky posiluje právní jistotu, nesmí ovšem být na úkor srozumitelnosti pro voliče. To se může snadno stát, pokud délka otázky přesáhne přiměřenou mez nebo při snaze o právní perfekcionismus. Je třeba si uvědomit, že s délkou otázky se paradoxně zvětšuje pravděpodobnost chyby nebo použití dvojznačného termínu.

Na druhé straně je zřejmé, že je-li otázka položena pomocí právem nedefinovaných či vůbec nepoužívaných pojmů či směřuje-li např. ke změně neplatných či neexistujících dokumentů, bude o ní konané referendum nutno považovat „pouze“ za konzultativní.

Obecné doporučení tedy zní: volit při formulaci otázky rozumný kompromis mezi neformálností na straně jedné a snahou o právní perfekcionismus a vymahatelnost rozhodnutí v místním referendu na straně druhé. Vhodné je z tohoto důvodu např. příliš „šroubovanou“ otázku rozdělit na otázky dvě i více.

PŘÍKLAD REFERENDOVÉ OTÁZKY

Neformální otázka:

„Souhlasíte s výstavbou větrné elektrárny v lokalitě Na kopečku?“

Těžko srozumitelná otázka:

„Požadujete, aby veškeré orgány města Větrnov využily všech svých zákonných rozhodovacích pravomocí v samostatné působnosti (včetně schvalování územního plánu a jeho změn) k tomu, aby zabránily výstavbě větrné elektrárny v katastrálním území obce Větrnov v lokalitě Na kopečku, konkrétně na pozemcích parcelních čísel 120/1, 120/2 a 120/3 v katastrálním území Větrnov?“

Varianta s rozumným zjednodušením otázky a jejím rozdělením s tím, že druhá část otázky je možná pouze v případě, že nová územně plánovací dokumentace je ve stadiu návrhu:

„Požadujete, aby orgány města Větrnov učinily v samostatné působnosti veškeré možné kroky k tomu, aby zabránily výstavbě větrné elektrárny v lokalitě Na kopečku?“

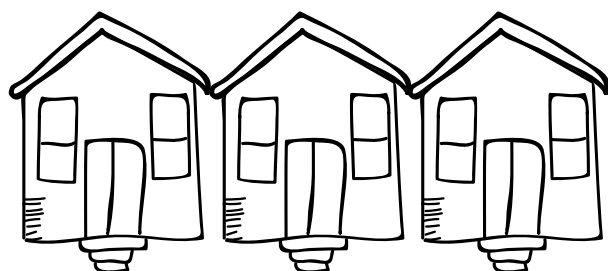
„Požadujete, aby zastupitelstvo obce Větrnov neschválilo územní plán v podobě, která umožní výstavbu větrné elektrárny v lokalitě Na kopečku?“

ÚZEMNÍ PLÁN OBCE: KDY LZE VYUŽÍT REFERENDA?

Pokud je již územní plán schválen, otázka položená v místním referendu s ním nesmí být v rozporu. Takovou byla například otázka z referenda v obci Bystročice, kterou Ústavní soud v nálezu ze dne 1. 12. 2011, sp. zn. II. ÚS 3027/08, označil za nepřipustnou: *„Souhlasíte s tím, aby obec Bystročice všemi dostupnými právními prostředky zabránila realizaci logistického centra, příjezdové komunikace, případně jiných skladových hal či průmyslových objektů, na všech pozemcích mezi částí Žerůvky, biocentrem a rychlostní komunikací R 46?“* Ze stanoviska Ústavního soudu vyplývá, že nesouhlasí-li občan s územním plánem obce jako takovým, nemůže k jeho změně využít institut místního referenda. V takovém případě je nutné iniciovat změnu územního plánu.

Ke změně územního plánu je možné využít místní referendum v případě, že územní plán ještě není schválen a probíhá proces změny územně plánovací dokumentace. Tehdy je možné podobu územního plánu až do okamžiku jeho schválení zastupitelstvem ovlivnit prostřednictvím místního referenda.

Současné je třeba zdůraznit, že i ve stadiu již schváleného územního plánu lze brojit proti realizaci konkrétního stavebního záměru s využitím institutu místního referenda, a to za předpokladu, že tato otázka spadá do samostatné působnosti obce. Jde o situace, kdy obec rozhoduje například o stavbě nového koupaliště z rozpočtu města a občanům se zdá projekt předražený, neúčelný či jinak nevhodný. Pokud by však koupaliště stavěl soukromý investor, může obec jako účastník územního řízení pouze vydat negativní stanovisko pro stavební úřad.

DOPORUČENÁ A SOUVISEJÍCÍ LITERATURA

FRIČ, Pavel. *Korupce na český způsob*. Praha: G plus G, 1999. Vůbec první dílo věnované problémům korupce v České republice. Zkoumá korupci jako jedno z nejožehavějších témat současnosti – odkud se bere, jaké má důsledky a co s tím. Ilustrováno skutečnými příběhy z každodenního života.

FUREK, A., ROTHANZL, L. *Zákon o svobodném přístupu k informacím*. Praha: Linde Praha a. s., 2012. Druhé vydání publikace je doplněno o aktuální poznatky z praxe a judikatury z let 2010 a 2011. Autoři jako dlouholetí pracovníci Ministerstva vnitra přistupují ke komentování zákona a související judikatury nejen z pohledu povinného subjektu a jeho nadřízeného orgánu, ale i z pohledu žadatele o poskytnutí informací.

DANČÁK, Břetislav, Vít HLOUŠEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Korupce. Projevy a potírání v ČR a EU*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2006. Sborník je výstupem mezinárodní konference pořádané Mezinárodním politologickým ústavem v listopadu 2005. Je členěn do několika sekcí – autoři se snaží zasadit korupci do společensko-vědního výzkumu a typologizovat ji, zaměřují se na korupci v politických stranách a na prostředky potírání korupce. Zkoumají vztah korupce a soudní moci, korupci v policejní práci či aplikování evropských protikorupčních norem do prostředí České republiky.

Odbor dozoru a kontroly veřejné správy: kolektiv autorů. *Práva občanů obce (obecná část)*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2011. Toto doporučení vzniklo jako v pořadí třetí materiál v rámci Edice dobré správní praxe, která je společným projektem Ministerstva vnitra a Kanceláře veřejného ochránce práv.

Odbor řízení a organizace Ministerstva vnitra ČR. *Příručka občanské obrany proti korupci [online]*. 1. Praha: Themis, 2000.
Dostupné z: <http://www.hzs-kvk.cz/ks/korupce.pdf>

Občanské sdružení Oživení. *20 let demokracie: Kraje, města, obce na rozcestí mezi korupcí a vládou práva*.
Dostupné z: <http://www.bezkorupce.cz/wp-content/uploads/2010/01/publikace-obce-oziveni.pdf>

Vydalo občanské sdružení Oživení při příležitosti semináře 20 let demokracie: Kraje, města, obce na rozcestí mezi korupcí a vládou práva, 4. 5. 2010, konaného v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

Řada publikací, studií a analýz věnovaných problematice korupce obecně, situaci v České republice i konkrétním oblastem či tématům je k dispozici také na stránkách Transparency International – Česká republika <http://www.transparency.cz/publikace-a-analyzy/>.

VZHLED K ZAMĚŘENÍ TÉTO PŘÍRUČKY DOPORUČUJEME ZEJMÉNA NÁSLEDUJÍCÍ PUBLIKACE:

Efektivnost fungování kontrolních systémů veřejných zakázek v České republice, Praha: Transparency International – Česká republika, 2009.
Dostupné z: <http://www.transparency.cz/efektivnost-fungovani-kontrolnich-systemu-verejnych-zakazek/>

Občan proti korupci, Praha: Transparency International – Česká republika, 2010.
Dostupné z: <http://www.transparency.cz/obcan-proti-korupci-2/>

Místní referendum, Praha: Transparency International – Česká republika, 2010.
Dostupné z: <http://www.transparency.cz/mistni-referendum/>

Whistleblowing není donašečství: Příručka nejen pro oznamovatele, Praha: Transparency International – Česká republika, 2014.
Dostupné z: <http://www.transparency.cz/whistleblowing-neni-donasecstvi-prirucka-nejen-pro-oznamovatele/>

A series of horizontal blue lines spanning the width of the page, providing a template for handwriting practice. The lines are evenly spaced and cover most of the page area.

A series of horizontal blue lines spanning the width of the page, providing a template for handwriting practice. The lines are evenly spaced and extend across the entire width of the page.

A series of horizontal blue lines spanning the width of the page, providing a template for handwriting practice. The lines are evenly spaced and extend across the entire width of the page.

VZORY ŽÁDOSTÍ

VZOR ŽÁDOSTI O POSKYTNUTÍ INFORMACÍ

Název povinného subjektu
Ulice č. p.
PSČ Město

V ..., dne DD.MM.RRRR

Žádost o poskytnutí informací

Jméno a příjmení/název právnické osoby (dále jen „žadatel“) žádá na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „InfZ“), o poskytnutí následujících informací:

1.
2.
3.

Požadované informace zašlete, prosím, v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne přijetí žádosti na níže uvedenou adresu. Žadatel trvá na přímém poskytnutí všech požadovaných informací, a to i v případě, že již byly zveřejněny. Je-li to možné, žádá žadatel o poskytnutí požadovaných informací v elektronické podobě.

V případě jakýkoliv dotazů kontaktujte *jméno a příjmení* na telefonním čísle 123456789 nebo e-mailem na adrese *e-mailová adresa*.

S pozdravem

.....

Jméno a příjmení/název právnické osoby

Informace o žadateli:

Jméno a příjmení/název právnické osoby
datum narození, adresa trvalého bydliště/adresa sídla
IČ:

Adresa pro doručování:

Jméno a příjmení/název právnické osoby
Ulice č. p.
PSČ Město
e-mail

způsob odeslání (doporučeně/prostřednictvím datových služeb)

VZOR ODVOLÁNÍ PROTI ROZHODNUTÍ O ODMÍTNUTÍ ŽÁDOSTI O POSKYTNUTÍ INFORMACÍ

Název povinného subjektu
Ulice č. p.
PSČ Město

V ..., dne DD.MM.RRRR

Odvolání proti rozhodnutí o (částečném) odmítnutí žádosti o poskytnutí informací

I.

Dne DD.MM.RRRR v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „InfZ“) se *jméno a příjmení/název právnické osoby* (dále jen „žadatel“) obrátil na *název povinného subjektu* (dále jen „povinný subjekt“) jako na povinný subjekt s žádostí o poskytnutí informací. Tyto informace se týkaly

II.

Dne DD.MM.RRRR obdržel žadatel rozhodnutí povinného subjektu (sp. zn./č. j.: XXXXXXXX) podepsané ředitelem/vedoucím povinného subjektu *jméno a příjmení*, ve kterém bylo žadateli sděleno následující:

„Žádost o poskytnutí informací ... se (částečně) odmítá s tím, že povinný subjekt odmítá poskytnutí informací v tomto rozsahu:

- 1)
- 2)
- 3)“

Povinný subjekt výše uvedené rozhodnutí odůvodnil mimo jiné následovně:

- 1) „Požadované informace jsou informacemi, které“

Další argumentace povinného subjektu:

- 2) „Požadované informace“

Žadatel s rozhodnutím povinného subjektu nesouhlasí a v zákonné lhůtě podává proti němu odvolání ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 InfZ.

III.

Pokud jde o první zmíněný argument povinného subjektu, zde bude nutné argumentovat, proč by měl povinný subjekt informace poskytnout.

... ..

... ..

Pokud jde o druhý argument.

... ..

IV.

Z výše uvedených důvodů žadatel navrhuje, aby nadřízený orgán rozhodl v souladu s ustanovením § 90 odst. 1 písm. b) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, a napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil k novému projednání povinnému subjektu.

.....

Jméno a příjmení/název právnické osoby

Informace o žadateli:

Jméno a příjmení/název právnické osoby

datum narození, adresa trvalého bydliště/adresa sídla

IČ:

Adresa pro doručování:

Jméno a příjmení/název právnické osoby

Ulice č. p.

PSČ Město

e-mail

způsob odeslání (doporučeně/prostřednictvím datových služeb)

VZOR STÍŽNOSTI NA POSTUP PŘI VYŘIZOVÁNÍ ŽÁDOSTI O INFORMACE

Název povinného subjektu
Ulice č. p.
PSČ Město

V ..., dne DD.MM.RRRR

Stížnost na postup při vyřizování žádosti o informace

Jméno a příjmení/ název právnické osoby (dále jen „žadatel“) podává tímto stížnost ve smyslu ustanovení § 16 a odst. 1, písm. b), zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „InfZ“).

I.

Dne DD.MM.RRRR se *jméno a příjmení/název právnické osoby* obrátil na povinný subjekt (dále jen „povinný subjekt“) se žádostí o poskytnutí informace dle InfZ.

II.

Žadatel žádal o poskytnutí informací týkajících se

Povinný subjekt v zákonem stanovené lhůtě, tedy do DD.MM.RRRR (vypočítejte datum = 15 dnů ode dne doručení, pokud případně konec lhůty na sobotu, neděli či svátek, posouvá se konec lhůty na nejbližší pracovní den), o žádosti o poskytnutí informace podané žadatelem nijak nerozhodl, požadované informace neposkytl, nevyrozuměl žadatele o prodloužení lhůty podle ustanovení § 14 odst. 7 InfZ ani nevydal rozhodnutí o odmítnutí žádosti.

III.

Žadatel podává z výše uvedeného důvodu stížnost na postup při vyřizování žádosti o informace ve smyslu § 16 a odst. 1 písm. b) InfZ. V souladu s § 16 a odst. 5 InfZ žadatel žádá o předložení této stížnosti nadřízenému orgánu, podle zákona do 7 dnů ode dne doručení této stížnosti, pokud povinný subjekt stížnosti sám zcela nevyhoví, a zároveň na základě § 16 a odst. 6 písm. b) navrhuje, aby nadřízený orgán nařídil povinnému subjektu žádost vyřídit v plném rozsahu.

Zároveň zdvořile žádám/e, abych/om byl/i vyrozuměn/i, jak bylo s touto stížností naloženo.

S přátelským pozdravem

.....

Jméno a příjmení/název právnické osoby

Klub Transparency International

VADÍ VÁM STAV KORUPCE V ČESKÉ REPUBLICCE? MÁTE POCIT, ŽE UŽ TO NIKOHO ANI NEZAJÍMÁ?

V Klubu Transparency International to zajímá každého! Přidejte se mezi ty, kteří nepovažují korupci, protekci a klientelismus za normu a rozhodli se s těmito nešvary české společnosti aktivně bojovat.

I Vy nebo Vaše firma může přispět k omezování korupce v České republice. Jestliže Vám naše práce přijde smysluplná a chtěli byste se stát firemním či individuálním členem Klubu TI, neváhejte nás kontaktovat. Veškeré informace o Klubu TI a podmínkách členství najdete na našem webu www.transparency.cz/klub nebo můžete přímo kontaktovat Davida Kotoru na kotoru@transparency.cz nebo na telefonu +420 224 240 897.

Bankovní spojení

Číslo bankovního účtu Transparency International – Česká republika, o.p.s., vedeného u Fio banky, a. s., (V Celnici 1028/10, 117 21 Praha 1) je 2100385154/2010.

Transparency International – Česká republika, o.p.s.
Sokolovská 143/260
180 00 Praha 8
Telefon: +420 224 240 895
posta@transparency.cz

www.transparency.cz
<https://www.facebook.com/TransparencyInternational>
<https://twitter.com/Transparency.cz>

